

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.П. ДРАГОМАНОВА**

БАХМАТ Наталія Валеріївна

УДК 378.011.3-051

**ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНО-
ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

Київ – 2017

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України

Науковий консультант – доктор педагогічних наук, професор
КАРТАШОВА Любов Андріївна,
Комунальний вищий навчальний заклад
Київської обласної ради «Академія неперервної
освіти», професор кафедри філологічних,
суспільно-гуманітарних та мистецьких
дисциплін.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України
СПІРІН Олег Михайлович,
Інститут інформаційних технологій і засобів
навчання НАПН України,
заступник директора з наукової роботи;

доктор педагогічних наук, професор
ХОМИЧ Лідія Олексіївна,
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих
НАПН України,
заступник директора з наукової роботи;

доктор педагогічних наук, професор
КОРЕЦЬ Микола Савич,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
проректор із науково-педагогічної та
адміністративно-господарчої роботи, професор
кафедри загальнотехнічних дисциплін.

Захист відбудеться 1 липня 2017 року о 12.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.01 у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, 01601, м. Київ–30, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, 01601, м. Київ–30, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розіслано 30 травня 2017 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Сиротюк В. Д.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Пріоритетним напрямом розвитку освіти є впровадження інформаційних технологій (ІТ), що сприяє доступності освіти, підвищенню ефективності навчання та вдосконаленню навчально-виховного процесу загалом. Помітної значимості набуває проблема підготовки вчителів у вищих навчальних закладах (ВНЗ) та, відповідно, формування їхніх професійних якостей у процесі навчання. На сучасному стані розвитку національної системи педагогічної освіти зростають вимоги до їхньої практичної та теоретичної педагогічної підготовленості. Формується потреба у нових учителях початкової школи (ПШ) з цілісним баченням професійної діяльності, які здатні до самостійного прийняття рішень і володіють спеціальними вміннями і навичками взаємодії й спілкування, сформованими у процесі педагогічної підготовки у ВНЗ. Початкова шкільна освіта, яка є основою подальшого навчання, характеризується особливостями, що відрізняють її від усіх подальших етапів шкільної освіти. Насамперед, це стосується отримання ґрунтовних початкових знань, сформованості загальнонавчальних умінь, навичок і способів діяльності, розвитку пізнавальних інтересів і мотивації. Ефективність навчально-виховного процесу в ПШ значною мірою залежить від особистості вчителя, рівня сформованості його готовності до перманентного процесу модернізації системи освіти. Учитель ПШ має характеризуватися не лише високим рівнем предметних знань ПШ, але й ґрунтовними здібностями використання у професійній діяльності інноваційних засобів і форм – готовністю до застосування отриманих знань і умінь у навчально-виховній, соціально-педагогічній, науково-методичній та організаційно-управлінській діяльності.

Сучасна педагогічна освіта розвивається шляхом формування цілісного уявлення вчителя ПШ про власну професійну діяльність в умовах інформатизації, саме тому в останні роки у багатьох ВНЗ України у навчальні плани включаються інтегровані курси педагогічних дисциплін з ІТ. На основі цього цілеспрямовано здійснюється формування професійно важливих якостей майбутніх учителів, професійної свідомості й поведінки кожного, а також здійснюється позитивний вплив на розвиток особистості. Зважаючи на зазначене вище, виникає суперечність між вимогами, які висуває інформаційне суспільство до вчителя ПШ, та якістю його педагогічної підготовки у ВНЗ, показником якої виступає сформована професійна готовність. Дослідження зазначених запитів актуалізує необхідність науково-обґрунтованих змін у стратегії та структурі їхньої педагогічної підготовки, зокрема пошуку нового змісту, інноваційних методів, форм та технологій навчання за використання ІТ.

Проблеми інформатизації освіти, впровадження ІТ у навчально-виховний процес навчальних закладів України всіх ступенів і рівнів акредитації відображені в роботах А. Гуржія, М. Жалдака, Р. Гуревича, О. Іваницького, Л. Карташової, В. Лапінського, Ю. Машбиця, С. Медвецького, С. Семерікова, В. Сергієнка, О. Співаковського, О. Спіріна, І. Теплицького, Ю. Триуса, С. Яшанова та ін. Теоретико-методологічні засади та концептуальні аспекти

професійної освіти досліджують В. Андрущенко, О. Биковська, В. Бондар, В. Василенко, Л. Вовк, П. Гусак, Н. Дем'яненко, М. Корець, В. Коцур, В. Кремень, В. Кузь, Г. Падалка, О. Падалка, В. Паламарчук, Н. Протасова, О. Романовський, В. Сиротюк, О. Сухомлинська, Л. Сущенко, О. Тимошенко, Г. Філіпчук, О. Шевнюк, О. Матвієнко, М. Шеремет та інші відомі науковці.

Аналіз сучасних наукових досліджень демонструє, що інформатизація освіти призвела до підвищення популярності вивчення цього напрямку в освіті та практичного використання мережі Інтернет, соціальних й хмарних сервісів. Цей напрям досліджують В. Биков, Р. Гуревич, М. Жалдак, І. Захарова, Л. Карташова, А. Коломієць, Н. Морзе, Є. Патаракин, Тім О'Рейлі та ін. Упровадження та застосування ІТ у початковій ланці освіти розвивають О. Козленко, Є. Маркова, Л. Петухова, О. Шиман, О. Якушина та ін. Обґрунтуванню концептуальних засад професійної та педагогічної підготовки вчителів ПШ, формуванню їхніх педагогічних професійно значущих якостей присвячено роботи багатьох науковців (Н. Бібик, В. Бондар, Т. Гуменникова, П. Гусак, Л. Коваль, А. Коломієць, О. Комар, Ю. Короткова, С. Литвиненко, Л. Макаренко, С. Мартиненко, О. Матвієнко, І. Пальшкова, Д. Пашенко, Л. Петухова, О. Пехота, О. Савченко, Л. Хомич та ін.).

Разом з тим, аналіз фундаментальних наукових праць з проблеми педагогічної підготовки вчителів ПШ, нормативних документів та сучасного стану інформатизації вищої освіти дозволив виявити низку суперечностей між:

- потребою структуризації компонентів педагогічної підготовки майбутніх учителів ПШ та недосконалістю традиційних форм та засобів;
- зростаючими вимогами до якості й ефективності педагогічної підготовки вчителів ПШ і недостатньою розвиненістю навчально-дослідницької діяльності студентів і науково-методичної діяльності викладачів ВНЗ з урахуванням можливостей ІТ, зокрема хмарних технологій;
- широкими можливостями ІТ і недостатнім рівнем їх використання у педагогічній підготовці вчителів ПШ;
- тенденцією інформатизації професійної діяльності вчителів ПШ та низьким рівнем готовності студентів ВНЗ до використання ІТ;
- необхідністю розвитку навчального середовища в умовах інформатизації й недостатньою розробленістю методик упровадження хмарних технологій у процес підготовки вчителів ПШ як компонента навчального середовища;
- соціальним запитом на розвиток креативності вчителів ПШ й недостатньою розробленістю форм співтворчості викладача й студентів у ВНЗ;
- необхідністю постійного підвищення рівня педагогічної підготовленості вчителів ПШ до використання ІТ як функціонально й особистісно значущого компонента професійної підготовленості й недостатньою сформованістю відповідного середовища.

Розв'язання зазначених суперечностей потребує розв'язання проблеми дослідження, яка полягає в необхідності обґрунтування теоретичних методичних засад педагогічної підготовки вчителів початкової школи як багатоаспектної відкритої динамічної системи, пошуку методологічних

підходів, концептуальних положень, принципів, які сприятимуть педагогічній підготовці вчителів ПШ в умовах інформатизації суспільства. З огляду на виявлені суперечності й науково-практичні потреби в їх розв'язанні, а також з урахуванням недостатньої дослідженості означених вище проблем та доцільності їх розроблення, було обрано тему дисертаційної роботи **«Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, є складником комплексної наукової теми кафедри теорії та методик дошкільної і початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка «Сучасні проблеми загальнопедагогічної й методичної підготовки вихователів дошкільних навчальних закладів і вчителів початкових класів» (ДР № 0113U004355) та відповідно до Державної цільової програми впровадження у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-комунікаційних технологій «Сто відсотків» на період до 2015 року (Постанова Кабінету Міністрів України №494 від 13.04.2011 р.).

Тему дисертації затверджено Вченою радою Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (протокол № 1 від 29.01.2015 р.) та узгоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 2 від 24.03.2015 р.).

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних і методичних засад педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу.

Відповідно до мети визначено основні завдання дослідження:

1. Проаналізувати сутність основних дефініцій та теоретико-методологічних підходів з проблеми дослідження, уточнити понятійно-термінологічний апарат.
2. Вивчити стан дослідженості теоретичних і методичних засад педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу у педагогічній, науково-методичній літературі та педагогічній практиці.
3. Здійснити аналіз сучасного стану педагогічної підготовки вчителів початкової школи з огляду на застосування інформаційних технологій у ВНЗ.
4. Виокремити теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу.
5. Розкрити основні напрями та чинники формування інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу.
6. Здійснити розроблення моделі педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального

закладу та експериментально перевірити ефективність її впливу на підвищення рівня педагогічної підготовки вчителів початкової школи.

7. Розробити рекомендації щодо педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу.

Об'єктом дослідження є педагогічна підготовка вчителів початкової школи.

Предмет дослідження – теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки вчителів початкової школи.

Відповідно до мети, завдань, предмета та об'єкта на різних етапах наукового пошуку використано такі **методи дослідження**: *теоретичні*: ретроспективно-порівняльний, логічний аналіз філософської, психолого-педагогічної, методичної літератури, дисертаційних праць – з метою з'ясування стану та перспектив досліджуваної проблеми; синтез, узагальнення, теоретичне проектування, що дало змогу розкрити суть проблеми, сформулювати базовий понятійно-термінологічний апарат, обґрунтувати структурно-функціональну модель експериментального навчання, виокремити основні компоненти професійної підготовки майбутніх учителів до застосування загально-навчальних технологій у початковій школі, охарактеризувати технологічну компетентність у загальній структурі професійної компетентності; *емпіричні*: діагностичні (психолого-педагогічне спостереження, бесіди, тестування, анкетування, інтерв'ю); педагогічний експеримент з якісним і кількісним аналізом результатів, статистичним їх опрацюванням; особистий педагогічний науковий та практичний досвід, який дав змогу впровадити систему підготовки майбутніх учителів ПШ до застосування загальнонавчальних технологій у реальний навчальний процес ВНЗ й перевірити її ефективність на різних освітньо-кваліфікаційних рівнях.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– *вперше* обґрунтовано теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу: наявність системи взаємопов'язаних ІТ-засобів, програмного інструментарію хмарних сервісів, призначеного для забезпечення відкритості та доступності добору та модифікації засобів управління навчальною діяльністю, організації інтерактивного навчання; діагностування та контролю навчання на всіх етапах з метою можливого його коригування (застосування особистісно-зорієнтованого підходу), зворотного зв'язку; багаторівневого та диференційованих підходів у навчальній діяльності з можливістю неперервного отримання on-line та off-line допомоги; гнучкості організації навчання; розкрито основні напрями та чинники формування інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу: логічне залучення інформаційних технологій, зокрема хмарних сервісів, включення їх різновидностей до всіх видів діяльності викладача з метою сприяння взаємодії між суб'єктами навчально-виховного процесу, підвищення якості освіти, збільшення доступу до рівних освітніх можливостей кожного студента;

розроблено модель системи педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу, що містить блоки: концептуально-змістовий, організаційно-технологічний; діагностико-результативний;

– *удосконалено* зміст, форми, засоби та шляхи взаємодії викладачів і студентів ВНЗ в інформаційно-освітньому середовищі вищого навчального закладу; форми та напрями співтворчості викладача і студента: логічне, продумане, неперервне впровадження інформаційних технологій з метою підвищення ефективності дії кожного складника системи підготовки;

– *набуло подальшого розвитку* поняття «інформаційно-освітнє середовище вищого навчального закладу»: сукупність елементів педагогічного інформаційного простору, сформованого з електронних освітніх ресурсів, у якому відображається інформація про суб'єкти навчання, інфраструктуру, яка забезпечує їх доступ до навчально-методичної інформації та інформаційних потоків, що містяться та з'являються у мережі ВНЗ та світових педагогічних мережах.

Практична значущість результатів дослідження полягає у тому, що вони можуть бути використані в практиці роботи ВНЗ, у розробленні навчально-методичного забезпечення викладання педагогічних дисциплін для студентів різних спеціальностей («Основи педагогіки», «Школознавство», «Моделювання портфоліо педагога», «Методика організації професійної діяльності вчителя в умовах інноваційного освітнього середовища», «Організація навчально-виховної практики студентів у початковій школі» «Програма та методичні рекомендації до педагогічної (асистентської) практики»); стати науковою базою для подальшого вдосконалення й модернізації навчально-виховного процесу, у системі підвищення кваліфікації вчителів та викладачів ВНЗ.

Результати дослідження впроваджено у навчальний процес Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (довідка № 298 від 22.04.2016 р.), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка № 544-28/03 від 04.05.2016 р.), Ізмаїльського державного гуманітарного університету (довідка № 1-7/519 від 08.09.2016 р.); Рівненського державного гуманітарного університету (№213 від 23.12.2016 р.), Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка (№ 12 від 24.02.2017 р.), Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (№ 4 від 22.01.2016 р.), Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (№ 31-н від 27.02.2017 р.), Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (№ 07-10/565 від 28.03.2017 р.).

Особистий внесок здобувача в опублікованих працях спільно з іншими авторами полягає: у роботі «Програма та методичні рекомендації до педагогічної (асистентської) практики» (підготовлено спільно з Л. Б. Поповою та Т. В. Дуткевич) автору належить упорядкування методики підготовки, проведення й аналізу лекційного, практичного занять та виховного заходу у

вищій школі, розкриття структури основних форм організації навчання у вищій школі; у роботі «Організація навчально-виховної практики студентів у початковій школі: навчально-методичний посібник» (підготовлено спільно з З. К. Торчинською) автору належить розкриття загальних питань організації і проведення навчально-виховної практики студентів у початковій школі, зокрема розробка програми практики, її змісту, особливостей проведення, контролю та оцінювання роботи студентів; у монографії «Сучасні тенденції підготовки вчителів початкової школи у країнах ЄС: колективна монографія» автору належить розкриття особливостей підготовки педагогічних працівників у галузі початкової освіти в країнах Європейського Союзу: Великої Британії, Греції, Фінляндії, що передбачає певну поетапність в оволодінні нормативними педагогічними курсами та надання їм сучасних інноваційних знань, які відображають досягнення науки та техніки, зокрема інформаційно-комунікаційних технологій.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні та практичні результати проведеного дослідження, а також концептуальні положення й загальні висновки були представлені у вигляді доповідей, зокрема на: *міжнародних науково-практичних конференціях, конгресах*: «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології» (Черкаси, 2012), «Проблеми и перспективы формирования инновационной системы образования в XXI веке» (Йошкар-Ола, 2013), «Проблеми і перспективи працевлаштування випускників вищих навчальних закладів» (Донецьк, 2013-2014), «Потенціал розвитку науки в першій чверті XXI століття» (Київ, 2013), «Подготовка учителя начальных классов: проблемы и перспективы» (Мінськ, 2013), «Фундаментальні та прикладні наукові дослідження в країнах Тихоокеанського і Атлантичного басейнів» (Японія, Токіо, 2014), «Фундаментальні та прикладні наукові дослідження в Америці, ЄС і країнах СНД» (Канада, Торонто, 2014), «Якість вищої освіти: чинники формування конкурентоспроможності випускників» (Полтава, 2014), «Пріоритети світової науки: експеримент і наукова дискусія» (Північний Чарльстон, США, 2014), «Інноваційні технології навчання обдарованої молоді» (Київ, 2014 – 2016), «Сучасні досягнення в науці та освіті» (Нетанія, Ізраїль, 2015 – 2016), «Актуальні проблеми початкової освіти та інклюзивного навчання у світлі євроінтеграції» (Львів, 2015 – 2016), «Дидактика Яна Амоса Коменського: від минулого до сьогодення» (Умань, 2015 – 2016), «Міжнародна наукова школа «Парадигма». Зима 2016» (Варна, Республіка Болгарія, 2016), «Підвищення кваліфікації і професійне вдосконалення педагогів» (Алмати, Казахстан, 2015), «Наука, Освіта, Культура» (Молдова, Комрат, 2016), «Глобальні аспекти світового господарства та міжнародних відносин в умовах нестабільності економіки» (Польща, Ченстохово, 2016), «Історія, проблеми та перспективи розвитку сучасної цивілізації» (Токіо, Японія, 2016), «Актуальні проблеми наступності дошкільної і початкової освіти» (Кам'янець-Подільський, 2016), «Дослідження, інновації та освіту» (Лондон, Великобританія, 2015), «Сучасні проблеми математичного моделювання, прогнозування та оптимізації» (Кам'янець-

Подільський, 2016); *всеукраїнських науково-практичних конференціях та форумах*: «Проблеми підготовки фахівців-аграріїв у навчальних закладах вищої та професійної освіти» (Кам'янець-Подільський, 2012 – 2014), «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології у виробництві та освіті: стан, досягнення, перспективи розвитку» (Черкаси, 2013), «Інформаційні технології в освіті: стан, проблеми, перспективи» (Херсон, 2013), «Актуальні проблеми підготовки сучасного вчителя» (Умань, 2014), «Актуальні проблеми підготовки майбутніх учителів початкової школи в умовах гуманізації вищої освіти» (Хмельницький, 2014 – 2015), «Неперервна освіта в Україні: стан, проблеми, перспективи» (Умань, 2014 – 2015), «Феномен вченого-педагога Ніли Волошиної: національний та регіональний виміри» (Кам'янець-Подільський, 2014), «Методичні засади підвищення кваліфікації педагогічних працівників системи професійної освіти» (Хмельницький, 2016), «Дитяча книжка в сучасному освітньому просторі: реалії та перспективи» (Кам'янець-Подільський, 2012 – 2016); *регіональних науково-практичних конференціях*: «Від творчого педагога до творчої дитини» (Кам'янець-Подільський, 2015 – 2016), звітна наукова конференція викладачів, докторантів і аспірантів за підсумками НДР (Кам'янець-Подільський, 2011 – 2016), «Сучасні технології початкової освіти: реалії та перспективи» (Кам'янець-Подільський, 2016). Основні положення, висновки та рекомендації дослідження були оприлюднені у доповідях на *міжнародних семінарах*: «Хмарні технології в освіті» [СТЕ2014] (Київ – Кривий Ріг – Черкаси – Харків – Луганськ – Херсон – Чейні, 2014); на *науково-практичних семінарах*: «Актуальні питання наступності дошкільної та початкової освіти у світлі вимог нових Державних стандартів» (Кам'янець-Подільський, 2013), «Від творчого педагога до творчої дитини» (Кам'янець-Подільський, 2013), «Управління навчальним закладом: мета, завдання, результати» (Кам'янець-Подільський, 2015), «Особистісно-професійний розвиток майбутнього фахівця в освітньому просторі вишу: проблеми та перспективи» (Кам'янець-Подільський, 2015), «Дні науки» (Кам'янець-Подільський, 2015), «Творчість педагога – складова інноваційної освіти», (Кам'янець-Подільський, 2016).

Кандидатська дисертація з теми «Формування готовності майбутнього вчителя початкових класів до педагогічного моделювання» захищена в 2011 році. Матеріали роботи не використовувалися у дисертаційному дослідженні.

Публікації. Основні результати дослідження висвітлено у 80 наукових працях, серед яких: 2 монографії, 11 навчально-методичних посібників, 3 методичні рекомендації, 1 електронний освітній ресурс, 23 статті у наукових фахових виданнях України, 3 статті у зарубіжних наукових фахових виданнях, 7 статей у виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз), 37 тез у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Структура дисертації: дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (449 найменувань), 7 додатків, містить 20 таблиць, 65 рисунків. Загальний обсяг

дисертаційної роботи становить 487 сторінок, з них 379 сторінок основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність дослідження, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження, розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення одержаних результатів, наведено відомості щодо апробації і впровадження результатів дослідження.

У першому розділі **«Теорія і практика педагогічної підготовки вчителів початкової школи»** на основі стислого, критичного висвітлення робіт попередників, нами визначено основні етапи розвитку наукової думки за означеною проблемою. Аналіз та вивчення наукових доробків учених дозволив виділити ті питання, що залишились невирішеними і визначити своє місце у розв'язанні проблеми дослідження. Інтенсивний, динамічний та інноваційний розвиток України бачиться ймовірним за усвідомлення освітою значимості ІКТ для суб'єктів навчального процесу, їх важливості для формування професійних компетентностей учителів; оновлення засобів, методів та форм навчання з метою якісної підготовки учнів до життєдіяльності в умовах інформатизації. Інтенсифікація міжнародного педагогічного обміну, збільшення відкритості освітніх систем світу, їх взаємозв'язки в інформаційному просторі Інтернет відкривають додаткові можливості для більш ефективного інтегрування педагогічної освіти України у світовий навчальний процес.

З'ясовано, що нині у професійній діяльності сучасного вчителя ПШ часто потребується пошук нестандартних шляхів розв'язання педагогічних завдань, пов'язаних із навчанням та вихованням учнів, та які неможливо розв'язати за традиційних шляхів та підходів, що вказує на появи певних вимог до професійних та особистісних якостей вчителя, таких, як наявність професійних педагогічних компетентностей, творчих здібностей, високого рівня педагогічної майстерності, готовності до використання інноваційних форм, методів та засобів, які сприяють підтримці аналітичної діяльності вчителя та креативному особистісно-зорієнтованому підходу до прийняття відповідного правильного рішення. Зазначене пов'язується з пошуком нових підходів та формування інноваційних організаційних умов педагогічної підготовки вчителів ПШ у ВНЗ.

Йдеться про формування сучасного ІТ-орієнтованого навчального середовища ВНЗ, що може розглядатись як основа неперервності педагогічної підготовки сучасних, конкурентоздатних учителів ПШ. Незважаючи на наявність значної кількості педагогічних досліджень, проблема проектування ІТ-орієнтованого педагогічного освітнього середовища педагогічної підготовки вчителів ПШ ще не стала об'єктом окремого дослідження.

Зокрема не було виявлено закономірності розвитку інформаційних технологій та педагогіки як науки і дисципліни; здійснено комплексного дослідження сучасного стану педагогічної підготовки вчителів ПШ у ВНЗ з огляду на перспективу застосування ІТ, зокрема хмарних технологій; не повною мірою розглянуто актуальність формування неперервних взаємозв'язків і взаємозалежностей між теоретичною і практичною

педагогічною підготовкою вчителя ПШ в умовах інформатизації освіти.

Вивчення процесу педагогічної підготовки вчителя ПШ, процесу інформатизації вищої та шкільної освіти, спроби з'ясувати сутність такої якості вчителя, як «конкурентоздатність» і визначити чинники її ефективного формування у процесі навчання педагогіки у ВНЗ вимагають ґрунтовного теоретичного й методичного опрацювання.

У другому розділі **«Особливості педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу»** нами окреслено загальну методику дослідження проблеми педагогічної підготовки вчителів початкової школи, детально вивчено особливості педагогічної підготовки вчителів початкової школи у ВНЗ України за різних організаційних форм та зарубіжний досвід педагогічної підготовки вчителів початкової школи. Помітним мотивом до вивчення систем педагогічної підготовки вчителів ПШ, детального опрацювання їхнього позитивного досвіду, з'ясування тенденцій та перспектив розвитку, шляхів розв'язання проблем у педагогічній освіті став процес інтеграції України до європейського та світового освітнього простору, який вбачається передумовою визначення ефективних напрямів власного розвитку.

Розгляд сучасного стану педагогічної підготовки вчителів ПШ з огляду на застосування хмарних технологій у ВНЗ було здійснено у кілька етапів та за кількома напрямками.

По-перше, розглядаючи педагогічну підготовку вчителів ПШ як глобальне загальнодержавне завдання, було здійснено аналіз цього аспекту у ВНЗ України та навчальних закладах інших країн, які мають такий напрям у своїй діяльності.

По-друге, вважалось важливим та необхідним вивчити особистий досвід окремих науковців та практиків (українських та зарубіжних), які впроваджують досягнення інформатизації у власну діяльність. На підставі вивчення практики педагогічної підготовки вчителів ПШ виявлено істотні недоліки в цьому процесі. Зокрема, проведені розвідки свідчать, що ВНЗ не створюють організаційних умов забезпечення достатнього рівня особистісної та професійної педагогічної підготовки вчителів до формування його інноваційних якостей як професійних, так і особистісних: конкурентоздатності, вміння динамічно та неперервно професійно розвиватися, знання відповідних шляхів особистісного розвитку, навичок творчо та креативно діяти за доцільного використання ІТ тощо.

Результати ретроспективного аналізу змісту педагогічної підготовки в Україні дозволили обґрунтувати її періодизацію та особливості поетапного розвитку, з якими безпосередньо пов'язане становлення та розвиток підходів навчання педагогіки вчителів ПШ у ВНЗ як окремого напрямку.

Вивчення та оцінювання досвіду зарубіжних країн стану професійної педагогічної підготовки вчителя ПШ стало підґрунтям не тільки для його з'ясування, а і для формування загального уявлення про специфіку відповідних освітніх систем та умови і вимоги системи прийому вчителів на роботу в початковій школі. У той же час ознайомлення з особливостями та традиціями підготовки педагогічних кадрів у розвинутих країнах дозволить надалі творчо

використовувати їхні прогресивні ідеї.

Розв'язання окреслених в дослідженні проблем вбачалось можливим за розроблення та впровадження ІТ-орієнтованого освітнього середовища педагогічної підготовки вчителів ПШ. Такий аспект простежено в контексті тенденцій розвитку інформаційного суспільства педагогічної освіти в різних країнах, серед яких провідними стали зорієнтованість у навчанні на компетентнісний підхід; зростання ролі самоосвіти, самостійної роботи; пріоритет якості навчання; можливість вибору індивідуальної траєкторії навчання; вдосконалення державних стандартів; адаптація до вимог інформатизації і глобалізації суспільства; спрямованість дій на входження до світового освітнього простору; неперервність освіти: трансформація концепції «освіта на все життя» в концепцію «освіта впродовж життя»; фундаменталізація освіти тощо.

Вивчення особливостей педагогічної підготовки вчителів ПШ в Україні та у високорозвинених країнах світу засвідчили необхідність пошуку та формування випереджувальних моделей педагогічної підготовки вчителів ПШ, цілепокладанням яких є спрямованість на вільний розвиток суб'єктів навчального процесу, право вибору майбутніми учителями власної концепції професійної діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища ВНЗ.

У третьому розділі **«Методологічні підходи педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу»** нами окреслено особливості підготовки конкурентоспроможних учителів початкової школи в умовах інформаційно-технологічного середовища вищого навчального закладу; уточнено та виокремлено організаційно-педагогічні умови проектування навчального середовища підготовки конкурентоздатних учителів початкової школи; визначено концептуальні засади проектування хмаро орієнтованого середовища педагогічної підготовки (ХОС ПП) вчителів ПШ як версії ІТ-орієнтованого освітнього середовища.

Аналіз публікацій зарубіжних педагогів показав, що вони також зосереджують свою увагу на вирішенні питань, пов'язаних з якістю шкільної освіти, підготовкою вчителя, здатного до діяльності в умовах стрімкого розвитку високих технологій. Учитель повинен уміти формувати та структурувати навчальне середовище, умови якого мотивуватимуть школярів до розвитку, підштовхуватимуть їх до критичного та творчого мислення. Нарешті, сучасний вчитель зобов'язаний мати технічні навички та вміння, які повинні постійно розвиваються – інформаційно-технологічні навички (ІТ-навички) та інформаційно-технологічні вміння (ІТ-уміння).

Рівень володіння досягненнями науки та техніки, зокрема в галузі інформаційних технологій, уміння грамотно та доцільно їх використовувати є важливою якістю для сучасного конкурентоспроможного вчителя. Потребується вдосконалення навчального середовища ВНЗ та обґрунтування теоретико-методичних засад його проектування як відкритого, багатовимірного динамічного реального простору, що забезпечує взаємодію і співпрацю суб'єктів НВП, розвиток особистісних якостей викладачів та студентів у процесі розв'язання педагогічних завдань.

Одним із найбільш перспективних засобів створення та поновлення бази

навчальних і методичних матеріалів вбачаються хмарні технології, які не тільки відкривають освітянам загальну доступність ЕОР та є компонентами змістовного наповнення сучасного навчального середовища, а й дозволяють на основі Web-технологій завдяки своїй доступності та зрозумілості як викладачам, так і майбутнім учителям ПШ, проектувати та розробляти навчально-методичне забезпечення. На відміну від традиційного, навчально-методичне забезпечення, розроблене в умовах ХОС ПП, є відкритим та динамічним, елементарно змінним та сприйнятливим для широкого загалу педагогів з різним рівнем ІТ-компетентності.

У четвертому розділі **«Система педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу»** розкрито концептуальні засади педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу. Визначення доцільності використання та придатності ХОС ПП для інформаційно-освітнього середовища ВНЗ здійснювалося шляхом аналітичного вивчення та наукових розвідок цього процесу, розпочинаючи з першого курсу ВНЗ та завершуючи післядипломним навчанням. Наступним кроком стало визначення основних компетентностей, сформованість яких передбачається у вивченні курсу педагогічних дисциплін.

Проведена та описана в попередніх розділах дослідницька робота дозволила зробити припущення про те, що у проектуванні ХОС ПП концептуальним теоретико-методологічним підґрунтям має бути спрямування на особистісно зорієнтований професійний розвиток кожного учасника навчально-виховного процесу, який реалізується уже під час навчання у ВНЗ і бачиться процесом та результатом становлення кожного вчителя як сучасного конкурентоздатного фахівця. Отже, визначальними у розробленні моделі ПП вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу (ІОС ВНЗ) стало проектування ХОС ПП (рис.1).

За умов урахування цілей підготовки (соціального замовлення) та особистісних якостей суб'єктів навчально-виховного процесу як основи ствердженої багаторічним досвідом системи навчання (методів, засобів, форм та прийомів навчання), ХОС ПП стане тим ефективним фактором, який не тільки не принесе негативних наслідків, у тому числі й шкоди учасникам навчально-виховного процесу, а й логічно впишеться, як один із необхідних дійових складників, до традиційної системи підготовки. Вагомість ХОС ПП підтверджується формуванням перспектив, які неможливо реалізувати в умовах традиційного НС. Інтегровані в ХОС ПП засоби та форми навчання повинні бути дидактично обґрунтовані та такими, які задовольняють вимоги до традиційних засобів та форм навчання; їх застосування має бути більш ефективним для подання навчального матеріалу.

Розроблений проект ХОС ПП у ВНЗ упроваджується у систему педагогічної підготовки вчителів ПШ в умовах ІОС та реалізується як неперервний педагогічний процес. Його виконання передбачає використання комплексу педагогічних впливів і реалізується через алгоритм, який описує процедуру поетапного оволодіння студентами видами педагогічної діяльності – навчальним, виховним, організаційним,

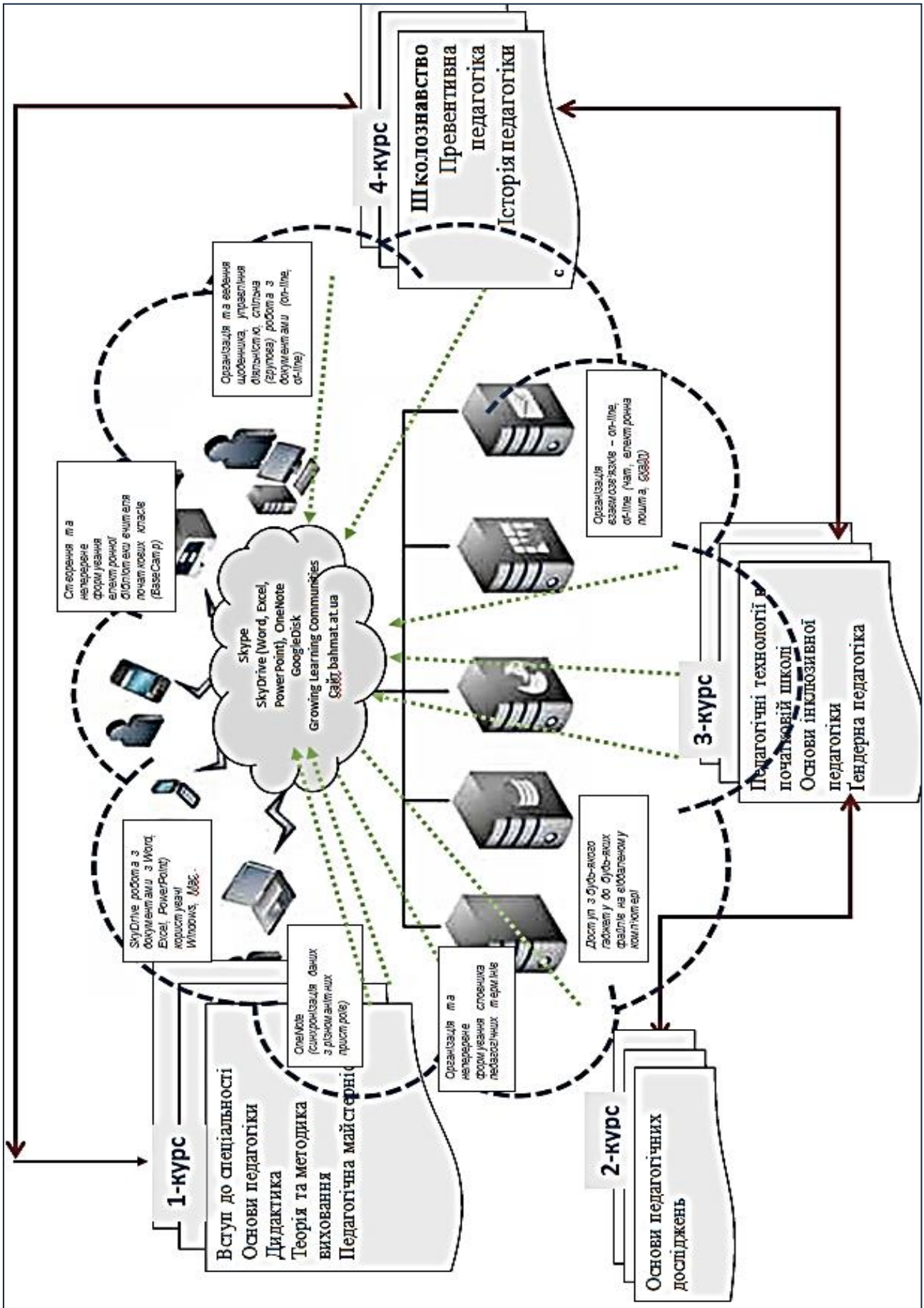

Рис. 1. Структура хмаро орієнтованого середовища педагогічної підготовки вчителів ПШ

інформаційним та дослідницьким – під час вивчення інтегрованого навчально-методичного комплексу (ІНМК) «Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки вчителя початкової школи», вибіркової дисципліни «Методика організації професійної діяльності вчителя в умовах інноваційного освітнього середовища» та педагогічних практик. Доведено доцільність впровадження хмарних технологій (ХТ) у процес педагогічної підготовки вчителів ПШ: відбувається підвищення наочності, доступності та зрозумілості графічних, знакових, математичних моделей; покращання візуалізації об'єктів змісту навчання; отримання вищих, ніж за традиційних підходів, результатів навчання.

Організаційні умови педагогічної підготовки вчителя ПШ в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ – це система взаємопов'язаних ІТ-засобів, програмного інструментарію хмарних сервісів, призначеного для забезпечення відкритості та доступності добору та модифікації засобів управління навчальною діяльністю; діагностування та контролю навчання на всіх етапах з метою можливого його коригування (застосування особистісно-зорієнтованого підходу); багаторівневого та диференційованих підходів у навчальній діяльності з можливістю неперервного отримання on-line та off-line допомоги; гнучкості організації навчання – шляхом самостійного прийняття рішень щодо послідовності дій, часу, стратегії навчання тощо; забезпечення надійності, зрозумілості середовища як цілісного та відкритого електронного простору; вільного доступу до навчально-методичних матеріалів і засобів підтримки педагогічної діяльності, призначених для вдосконалення процесу педагогічної підготовки; систематизації теоретичних матеріалів з педагогіки; встановленню неперервних зв'язків теоретичної підготовки з практичною діяльністю; органічного поєднання з традиційними педагогічними технологіями; доповнення традиційної системи засобів та форм навчання; моделювання та демонстрації явищ, які не можна спостерігати в умовах навчання. Педагогічні умови педагогічної підготовки вчителів ПШ в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ спрямовуються на забезпечення цілеспрямованості ХОС ПП; поінформованості учасників навчально-виховного процесу щодо ХОС ПП, мети його проектування та його окремих складників; поінформованості учасників навчально-виховного процесу щодо функціонування хмарних технологій, їх особливостей у педагогічній підготовці; адаптивності процесу навчання; стимулюванні пізнавальної активності, орієнтованої на досягнення поставленої мети; підвищення рівня ІТ компетентності викладачів ВНЗ; формування мотивації навчально-пізнавальної діяльності; формування усвідомлення необхідності отримання знань; забезпечення індивідуалізації процесу навчання; застосування особистісно-зорієнтованого підходу; формування когнітивності – можливості подання навчального матеріалу, яке сприяє стимулюванню внутрішніх розумових процесів (процес вирішення проблеми, пам'ять, мовленнєві процеси, мисленнєву активність тощо); креативності; вміння і мотивації до самостійного пошуку та відбору матеріалів, необхідних для отримання знань; високого рівня педагогічної ефективності, що визначається мобільністю та багатофункціональністю ІТ. Зазначене дозволило створити модель системи педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах ІОС ВНЗ (рис. 2).

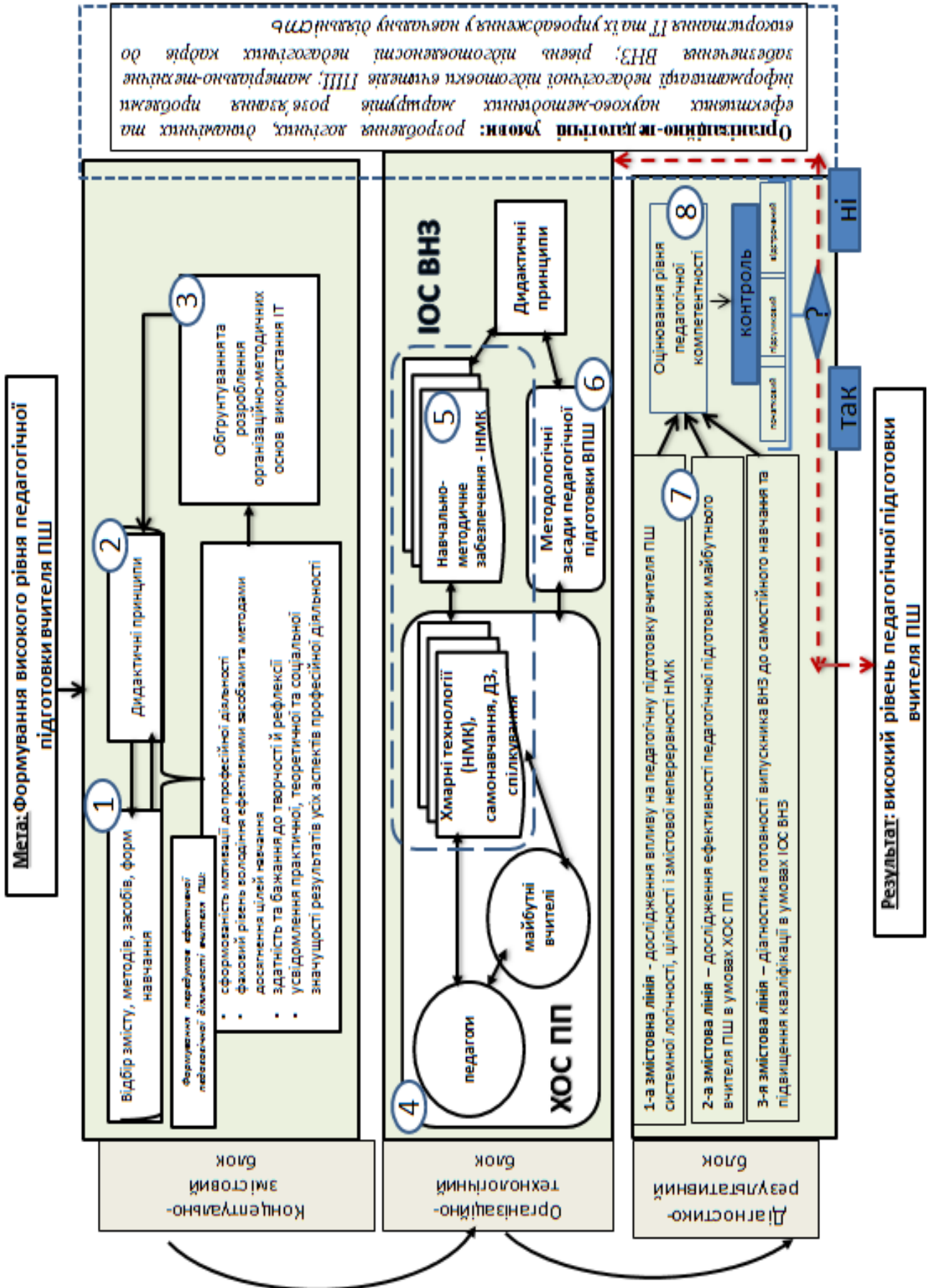

Рис. 2. Модель системи педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах ІОС ВНЗ

Концептуально-змістовий блок обов'язково передбачає формування передумов ефективної педагогічної діяльності вчителів ПШ: сформованість мотивації до професійної діяльності; фаховий рівень володіння ефективними засобами та методами досягнення цілей навчання; здатність та бажання до творчості й рефлексії; усвідомлення практичної, теоретичної та соціальної значущості результатів усіх аспектів професійної діяльності. Зазначений складник є динамічним та таким, який в залежності від організації та функціонального призначення «Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки вчителя початкової школи» (ІНМК), його змістового наповнення, неперервно змінюється. Блок включає такі модулі.

1. Відбір змісту, засобів, методів, форм, компонентів, критеріїв і показників результативності (на рис. 2, модуль 1) – включення педагогічних форм і методів інтерактивно-рефлексивного спрямування: ділових ігор, тренінгів, ситуативного моделювання, створення умов реальності, педагогічне консультування, діалоги, дискусії; поєднання засобів контролю та самоконтролю, оцінювання навчальних досягнень студентів і самооцінювання власних результатів. Змістове наповнення: технічне середовище (персональні комп'ютери, планшети, комп'ютерні аудиторії); програмне середовище (прикладне програмне забезпечення, Інтернет); предметне середовище (моделі фрагментів педагогічної діяльності, ІНМК, хмарні технології); методичне середовище (інструкції, методичні рекомендації, алгоритми інтерактивної взаємодії викладачів і студентів тощо).

У розробці інтегрованого навчально-методичного комплексу (ІНМК) «Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки вчителів початкової школи» обов'язковою умовою стала відповідність дидактичним принципам (на рис. 2, модуль 2): спрямованість на індивідуалізацію; диференційований підхід; динаміка розвитку; актуальність змісту; неперервний зв'язок із реформуванням системи початкової освіти; комплексність змісту методичної роботи; залучення активних форм, методів та засобів діяльності; науковість і доступність; цілісність, системність, практична спрямованість змісту.

2. Обґрунтування та розроблення організаційно-методичних основ використання ІТ (на рис. 2, модуль 3) – процес є динамічним та неперервним, що організовується та реалізується на таких засадах: збереження і розвитку творчого потенціалу кожної особистості; спрямованість самовизначення особистості; підготовленість учителя до ефективної професійної діяльності у змінних соціальних умовах; готовність учителя до сприйняття нових педагогічних проблем та їх розв'язання, включення хмарних технологій. Застосування та впровадження хмарних технологій забезпечує для учасників навчально-виховного процесу доступність електронних освітніх ресурсів, що складають змістове наповнення навчального середовища, а також удосконалює процеси створення і постачання освітніх сервісів. Завдяки цьому створюється особистісно зорієнтоване інформаційно-освітнє середовище вищого навчального закладу – відкрите інноваційне інтегроване навчальне середовище, в умовах якого забезпечується формування ІТ-інфраструктури ВНЗ з

урахування особистісних потреб та умов учасників навчального процесу.

Організаційно-технологічний блок – фундаментальним складником цього блоку є інформаційно-освітнє середовище ВНЗ, що включає взаємозв'язані модулі.

3. Хмаро орієнтоване середовище ПП вчителів ПШ (на рис. 2, модуль 4), засадничим чинником у формуванні якого стало твердження, що ХТ – визначний фактор впливу на неперервність освіти, що генерують відповідні ознаки неперервності системи педагогічної підготовки вчителів ПШ: включення на всіх етапах навчання (за всіма напрямками) інноваційних складників до її змісту, які формуються змінними вимогами до особистісних та загальних якостей сучасного конкурентоздатного вчителя; поглиблення вивчення як теоретичної, так і практичної складової підготовки на кожному наступному етапі підготовки; формування додаткових умінь і навичок, спрямованих на використання ІТ, з підвищенням їх рівня на кожному наступному етапі підготовки. У ХОС ПП розподіл навчально-методичних матеріалів педагогічних дисциплін у змісті ІНМК коригується та викладається в «хмару» учасниками навчально-виховного процесу – викладачами та студентами. Їх контент відповідає дотриманню попередньо окреслених принципів педагогічної підготовки майбутнього вчителя ПШ.

4. Навчально-методичне забезпечення ІНМК «Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки вчителя початкової школи» (на рис. 2, модуль 5): навчальні плани та програми з педагогічних дисциплін («Вступ до спеціальності»; «Історія педагогіки»; «Основи педагогіки»; «Дидактика»; «Теорія та методика виховання»; «Педагогічна майстерність»; «Організація і управління у початковій освіті (школознавство)»; «Основи педагогічних досліджень»; «Педагогічні технології в початковій школі»; «Основи інклюзивної педагогіки»; «Гендерна педагогіка»; «Превентивна педагогіка» (Режим доступу: <https://www.dropbox.com/home/Викладачам/навчально-методичні-комплекси>; навчальні посібники (друковані та електронні версії); методичні рекомендації до занять; завдання для самостійної роботи; контрольні завдання; контрольні роботи з педагогічних дисциплін). Якість ПП учителів ПШ певною мірою визначає навчально-методичне забезпечення ВНЗ, що являє собою сукупність засобів навчання й технологій їх використання, яка проектується викладачем з метою організації навчально-професійної діяльності студентів та викладачів (як в аудиторії, так і позааудиторно, як в групі, так і самостійно).

Здійснена інтегральна типізація завдань ІНМК показує, що першорядними є: означення сутності компонентів сучасної педагогіки ПШ як науки; демонстрація основних компонентів теорії педагогічної підготовки ВНЗ і на цих засадах; навчання майбутніх учителів використовувати отримані теоретичні знання у вирішенні практичних завдань у початковій школі; ознайомлення студентів із інноваційними тенденціями в педагогічній теорії та практиці; розвинення професійно-методичних умінь студентів у процесі виконання практичних робіт; формування вміння опрацьовувати спеціальну

науково-методичну літературу, яка є джерелом та засобом постійного підвищення професійного рівня; орієнтування майбутніх учителів на розвиток креативності та творчих пошуків під час практики у початкових класах.

5. Методологічні підходи побудови системи підготовки як цілісного відкритого середовища з визначеною структурою і динамічним змістом (на рис. 2, модуль 6): використання ІТ у педагогічній підготовці майбутніх учителів ПШ набуває подвійного значення: по-перше, творчий підхід викладачів ВНЗ суттєво стимулює розумову активність студентів, розкриває в майбутніх учителів якості творчої особистості, поглиблює мотивацію їхньої професійної діяльності; по-друге, вчитель, який був суб'єктом творчого навчального середовища у ВНЗ, стає здатним до його успішної реалізації в педагогічній практиці в школі. Одним із важливих завдань системи педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ є генерація умінь проектування цілісного автентичного навчально-методичного забезпечення, використання якого дозволить йому та студентам вибудовувати індивідуальну траєкторію навчання та модель динамічного формування змісту навчальних дисциплін.

Діагностико-результативний блок.

1. Змістове наповнення та цільове призначення діагностико-результативного блоку використовується як засіб коригування розроблення й упровадження і підтвердження теоретичних і методичних концепцій проблеми дослідження (на рис. 2, модуль 7).

2. Оцінювання рівня педагогічної компетентності (на рис. 2, модуль 8): функціонал цього модуля розкривається в тому, що моделювання системи педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах ІОС ВНЗ здійснювалось з урахуванням необхідності реалізації організаційно-педагогічних умов, які формують як загальнолюдські, так і професійно спрямовані педагогічні якості особистості майбутнього вчителя ПШ: змістове наповнення (контент) ІНМК відповідає вимогам, з'ясованим на основі аналітичного огляду педагогічної діяльності вчителів ПШ (Розділ 1); структурування змісту ІНМК та контенту авторської ХОС ПП забезпечує, з одного боку, повну самостійність кожної навчальної дисципліни, а з іншого – неперервність, цілісність та систематичність наскрізного впровадження ХТ.

Організація навчально-виховного процесу у ВНЗ за використання ХТ забезпечує неперервну доступність навчально-методичних матеріалів студентам з різними рівнями початкової ІТ-підготовки: зрозумілий «дружній» інтерфейс програмних засобів, простота використовуваного ІТ-інструментарію. Всі складники контенту ІНМК містять професійно значимі знання і спрямовані на забезпечення високого рівня педагогічної компетентності. Оцінювання рівня педагогічної компетентності забезпечує формування перспективних ліній педагогічного розвитку кожного окремого студента, сприяння у досягненні вищого рівня через самонавчання: передбачається можливість ефективного управління навчальним процесом – через здійснення початкового, підсумкового та відстроченого контролю; створюється орієнтаційна основа для навчальної

діяльності, сприяння рефлексії та самонавчанню – за результатами моніторингу рівня ІТ-компетентностей майбутнім вчителям надається можливість «повернення» до ІОС ВНЗ (позиції «так» та «ні» як результат опитування), а саме ХОС ПП з перспективою неперервного та постійного використання ІНМК для його коригування як під час навчання у ВНЗ, так і у майбутній професійній діяльності у ПШ. Використанням ХОС ПП створюються оптимальні передумови для неперервного та логічного формування інноваційної системи підготовки майбутніх учителів ПШ: вчителя-винахідника, вчителя-модернізатора та вчителя-професіонала. Цільовим призначенням проекту стала його спрямованість на вдосконалення змісту і структурування навчання педагогічних дисциплін у ВНЗ з метою обґрунтування системної організації підготовки учителів ПШ як конкурентоздатних фахівців. Управління педагогічною підготовкою конкурентоздатного вчителя ПШ в умовах ІОС набуває ефективності, якщо здійснюється у ВНЗ на підставі неперервних досліджень світового ринку праці та освітніх послуг, результатів педагогічного моніторингу на всіх етапах формування якостей сучасного фахівця. Педагогічна підготовка конкурентоздатного вчителя ПШ в умовах ІОС ВНЗ набуває ефективності, якщо вона, з метою необхідного коригування та внесення змін, буде неперервно оцінюватися і вимірюватися за продуманими критеріями та показниками, які дозволять найбільш повно та достовірно оцінити якість процесу.

У п'ятому розділі **«Експериментальна перевірка ефективності системи педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу»** нами описано методологічні підходи до проведення експериментальної частини дослідження, планування експериментальної діяльності, методи і засоби отримання емпіричних даних та їх статистичного опрацювання з метою перевірки ефективності впровадження моделі системи педагогічної підготовки учителів початкової школи в умовах ІОС ВНЗ.

Обґрунтовано вибір експериментальних методів дослідження та методів опрацювання отриманих результатів з метою збільшення їх інформативності; подано результати аналізу здобутих експериментальним шляхом даних, їх статистичного опрацювання; формулювання основних висновків та рекомендацій ВНЗ щодо впровадження ХОС ПП учителів початкової школи, визначення перспективи подальших досліджень означеної проблеми. Спираючись на висновки, отримані у попередніх розділах та дослідженнях науковців, було розглянуто педагогічний експеримент як блок змістових ліній дослідження, результати яких дозволяють забезпечити доказову базу для об'єктивної перевірки правильності гіпотези, що була висунута в розділі 1.

Першою змістовою лінією блоку є дослідження впливу на педагогічну підготовку конкурентоздатних учителів ПШ системної логічності, цілісності і змістової неперервності за інтеграції компонентів, які розкривають загальне, спеціальне, особистісне та дисциплінарне спрямування ІНМК.

Друга змістова лінія – дослідження ефективності системи педагогічної

підготовки майбутнього вчителя ПШ як фахово спрямованої відкритої системи, сутністю функціонування якої є формування ціннісних освітніх орієнтирів майбутнього вчителя ПШ з метою якісного виконання ним професійної діяльності.

Третьою змістовою лінією блоку стала діагностика готовності випускника ВНЗ до самостійного навчання та підвищення кваліфікації в умовах ІОС ВНЗ. Педагогічний експеримент використовувався як засіб коригування розроблення й упровадження і підтвердження теоретичних і методичних концепцій з проблеми дослідження.

Мета експериментальної перевірки полягала у виявленні ефективності запропонованої моделі системи педагогічної підготовки вчителів ПШ в умовах ІОС ВНЗ, що містить концептуально-змістовий, організаційно-технологічний та діагностико-результативний блоки.

Відповідно до мети експерименту було сформульовано такі завдання: визначити критерії ефективності розробленої моделі системи педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах ІОС ВНЗ; з'ясувати початковий стан суб'єктів експерименту; перевірити ефективність навчання за запропонованою моделлю у процесі вивчення педагогічних дисциплін шляхом порівняння кінцевих показників вибраних критеріїв із вхідними; визначити фактори, що впливають на ефективність навчання. Як ознаки конкурентоспроможності вчителя ПШ, нами було виокремлено такі компоненти педагогічної компетентності: ціннісно-мотиваційний; когнітивний; діяльнісний; інформаційно-технологічний.

Оснoву ціннісно-мотиваційного показника складає сформованість у вчителя установки на позитивну конкуренцію в майбутній професійній діяльності, яка виявляється у впевненості в особистісному потенціалі, готовності й прагненні до успіху, ціннісному ставленні до професійної діяльності – в мотивації до оцінювання власної конкурентоспроможності, до досягнення успіху у майбутній діяльності в школі.

Когнітивний (пізнавальний) показник визначає ступінь можливостей фахової самореалізації вчителя через розвиток здібностей до самоаналізу, самооцінювання, рефлексії, знання власних сильних і слабких сторін, усвідомлення особистісних можливостей і недоліків, визначає готовність до самоосвіти, самовдосконалення, творчої педагогічної активності. Цей показник включає знання та вміння, що характеризують здібності мисленнєвого опрацювання інформації, якісне виконання фахової педагогічної діяльності на основі отриманих знань або здатність використовувати знання в змінюваних умовах інформатизації освіти.

Діяльнісний показник розкривається в особистісних якостях учителя ПШ та характеризується вміннями і навичками виявляти інтуїтивну, підсвідому активність, налагоджувати відповідний взаємозв'язок і взаєморозуміння з дітьми та батьками, конструювати позитивну взаємодію, досягати поставлених педагогічних цілей, уміти розкривати творчий потенціал учнів тощо.

Інформаційно-технологічний показник характеризує потенційну

підготовленість учителя ПШ до виконання професійної діяльності в умовах інформаційного суспільства через свідоме розуміння та знання природи, ролі та можливостей ІТ в особистісному та професійному становленні, самонавчанні та педагогічній діяльності; усвідомлення їх можливості підтримки ефективного розвитку творчості й інноваційності; вміння розробляти, збирати та опрацьовувати навчально-методичні матеріали та використовувати їх у фаховій діяльності відповідно до інноваційного освітнього середовища; здатності до доступу, пошуку та використання сервісів мережі Інтернет, здатності використовувати електронні освітні ресурси тощо.

Таким чином, рівень сформованості конкурентоспроможної особистості вчителя ПШ як випускника ВНЗ, забезпечується реалізацією комплексу соціально-психологічних, педагогічних, організаційних, матеріально-технічних умов, які спрямовані на формування інноваційного освітнього середовища; стимулюванням самовдосконалення особистості випускника ВНЗ, його самоперетворення, забезпечення суб'єктної позиції студентів у навчально-виховному процесі, посилення творчого характеру діяльності, розвиток спонукальної мотивації до навчання.

Отже, як критерії оцінювання сформованості досліджуваної якості вчителів ПШ виділено компоненти: ціннісно-мотиваційний; когнітивний; діяльнісний; інформаційно-технологічний, кожен з яких має власні показники. В експерименті здійснювалась орієнтація на виокремлені науковцями основні показники педагогічної компетентності вчителя: особистісні якості, особливо перетворювальні та психологічні; усвідомлення ролі педагога у вихованні громадянина, патріота; безперервне підвищення загальної та професійної культури; пошукова діяльність педагога; володіння методами педагогічного дослідження; конструювання власного педагогічного досвіду; результативність навчально-виховного процесу; активна педагогічна діяльність, спрямована на перетворення особистості учня й учителя. Відповідно до виокремлених компонентів та їх показників було визначено чотири рівні компетентності майбутніх учителів ПШ: початковий, середній, достатній, високий (творчий).

Всіх студентів – 642 особи – було розподілено на три групи: дві контрольні (КГ1, КГ2) та одну експериментальну (ЕГ). У першій контрольній групі – 210 осіб (КГ1) – навчання здійснювалося за традиційними підходами, тобто навчання проводилося в лекційних аудиторіях та комп'ютерних класах ВНЗ. Оскільки не всі студенти мали можливість працювати за комп'ютером і використовувати гаджети, тому їм надавалась додаткова можливість працювати в комп'ютерних класах. Студенти другої контрольної групи – 215 осіб (КГ2) – навчалися за очною формою навчання з елементами дистанційного, суть якого полягала у представленні навчальної інформації в електронному вигляді.

Студенти могли працювати в умовах розробленого ХОС ПШ у будь-який час. Деякою мірою контрольна група КГ2 є також і експериментальною групою, якщо порівнювати групи КГ1 та КГ2, але логіка дослідження вимагає віднести її до контрольної, оскільки нам важливіше було порівняти її з експериментальною групою, де було повністю використано розроблену модель

системи педагогічної підготовки вчителів ПШ в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ, яка передбачала системне використання всіх можливостей, забезпечуваних хмаро орієнованим середовищем навчання, а саме: доступність НМК у режимі 24/7, незалежно від розташування суб'єктів навчального процесу; управління процесом навчання у тому ж режимі; доступність рекомендацій та вказівок викладача off-line; можливість створення особистого хмарного сховища навчальних матеріалів та ведення електронного портфоліо.

Третя група – експериментальна група – 217 осіб (ЕГ); педагогічна підготовка студентів, що входили до неї, відбувалася за авторською системою в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ. При формуванні цих груп було перевірено відсутність значних розбіжностей за показником рівня попередньої сформованості знань та вмінь. У загальній групі I до групи КГ1 увійшли 107 студентів, до другої контрольної групи КГ2 – 103 особи. Експериментальну групу (ЕГ) склало 111 осіб.

Студентів загальної групи II було поділено аналогічним чином на 3 групи: дві контрольні (КГ1, КГ2) та одну експериментальну (ЕГ). Так, до групи КГ1 увійшли 98 студентів, до другої контрольної групи КГ2 – 117 студентів та до експериментальної групи – 106 студентів. Для виключення суб'єктивного впливу експериментатора та для створення однакових умов для всіх учасників експерименту було запропоновано й вжито такі заходи: усі експериментальні дії проводилися педагогами, які отримали чіткі інструкції щодо порядку та умов проведення експерименту; студенти, які брали участь в експерименті, також отримували єдині чіткі інструкції; використання комп'ютерної техніки організовувалося таким чином, щоб унеможливити вплив викладача на хід експерименту, та за рахунок автоматизації обчислювання об'єктивно оцінити результати експерименту.

Для перевірки того факту, що за розглянутими рівнями групи значно не відрізняються між собою, був використаний критерій χ^2 . Додатково, використовуючи пакет обробки даних електронних таблиць Microsoft Excel, було обчислено дисперсії σ^2 вибірок і значення Т-критерію Стьюдента для $\alpha = 0,05$. За допомогою даного методу було перевірено гіпотезу про близькість математичних сподівань для вибірок (нульова гіпотеза – математичні сподівання для вибірок збігаються, альтернативна – ні). Також було обчислено коефіцієнти кореляції Пірсона для пар вибірок КГ1-КГ2, КГ1-ЕГ, КГ2-КГ.

На констатувальному етапі експерименту було зібрано інформацію щодо рівнів попередньої сформованості педагогічної компетентності студентів експериментальної та контрольних груп. Статистична перевірка гіпотез дозволила дійти висновку, що дані, отримані в ході експерименту, загалом не суперечать гіпотезам щодо відсутності статистично значущих відмінностей в групах за обраним показником.

Отримані під час констатувального експерименту дані є вхідними для оцінювання впливу застосування експериментальної моделі системи педагогічної підготовки вчителів ПШ в умовах ІОС ВНЗ на рівень

сформованості педагогічної компетентності. Результати підсумкового контролю (тестування та діагностичних контрольних робіт), як і результати відтермінованого контролю, показали значний позитивний вплив розробленої моделі системи ПП майбутніх учителів ПШ в умовах ІОС ВНЗ. Отримані результати підсумкового контролю представлені на рис. 3 та 4.

Результати підсумкового контролю свідчать про ефективність навчання за запропонованою моделлю. Так, кількість студентів ЕГ І в експериментальній групі з високим рівнем сформованості педагогічної компетентності зросла майже на 8%, а з достатнім – на 15%. За результатами, отриманими для студентів з першої контрольної групи, показник високого педагогічної компетентності знизився на 7%, а достатнього – на 5%, а в другій контрольній групі кількість студентів з високим та достатнім рівнем зменшилась майже на 2%. Кількість студентів ЕГ ІІ в експериментальній групі з високим рівнем сформованості педагогічної компетентності зросла майже на 9%, а з достатнім – на 13%.

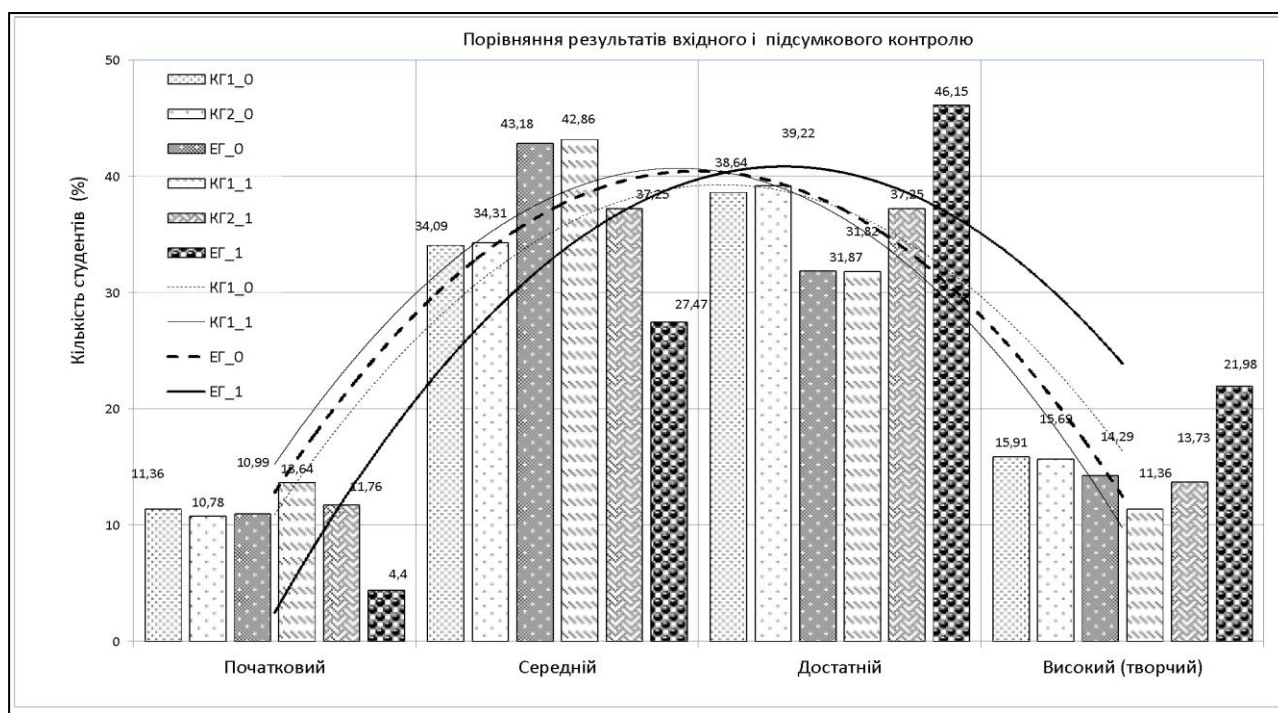

Рис. 3. Розподіл рівнів сформованості педагогічної компетентності студентів контрольних та експериментальної груп (для ЕГ 1)

На рис. 3 використано такі позначення: КГ1_0 – дані вхідного контролю для групи КГ1; КГ2_0 – дані вхідного контролю для групи КГ2; ЕГ_0 – дані вхідного контролю для групи ЕГ; КГ1_1 – дані підсумкового контролю для групи КГ1; КГ2_1 – дані підсумкового контролю для групи КГ2; ЕГ_1 – дані підсумкового контролю для групи ЕГ. Лінії тренда (апроксимаційні криві розподілів, побудовані як поліноми другого ступеня методом найменших квадратів) побудовані для даних КГ1_0, КГ1_1 (тонкі лінії) і ЕГ_0, ЕГ_1 (напівжирні лінії).

Відмінності між розподілами студентів за рівнем педагогічної компетентності досить явно видно з порівняння огив розподілів (ліній тренда)

для даних однієї з КГ і ЕГ. За результатами, отриманими в першій контрольній групі, показник високого рівня знань знизився на 1%, а достатнього – на 2%. У другій контрольній групі показник достатнього рівня знань залишився незмінним, а високого – знизився на 1%.

Зазвичай це є нормальним для традиційної організації навчання у системі ВНЗ і такі відмінності, як показали результати статистичного аналізу вхідних даних, перебувають в межах похибки вимірювання. Огиви розподілів студентів за групами успішності до і після навчання практично співпадають. Унаочнення результатів експериментального навчання на рис. 3 дає можливість констатувати, що максимум розподілу студентів по групах успішності засвоєння навчального матеріалу, про що було зазначено вище, суттєво змістився в бік високого рівня.

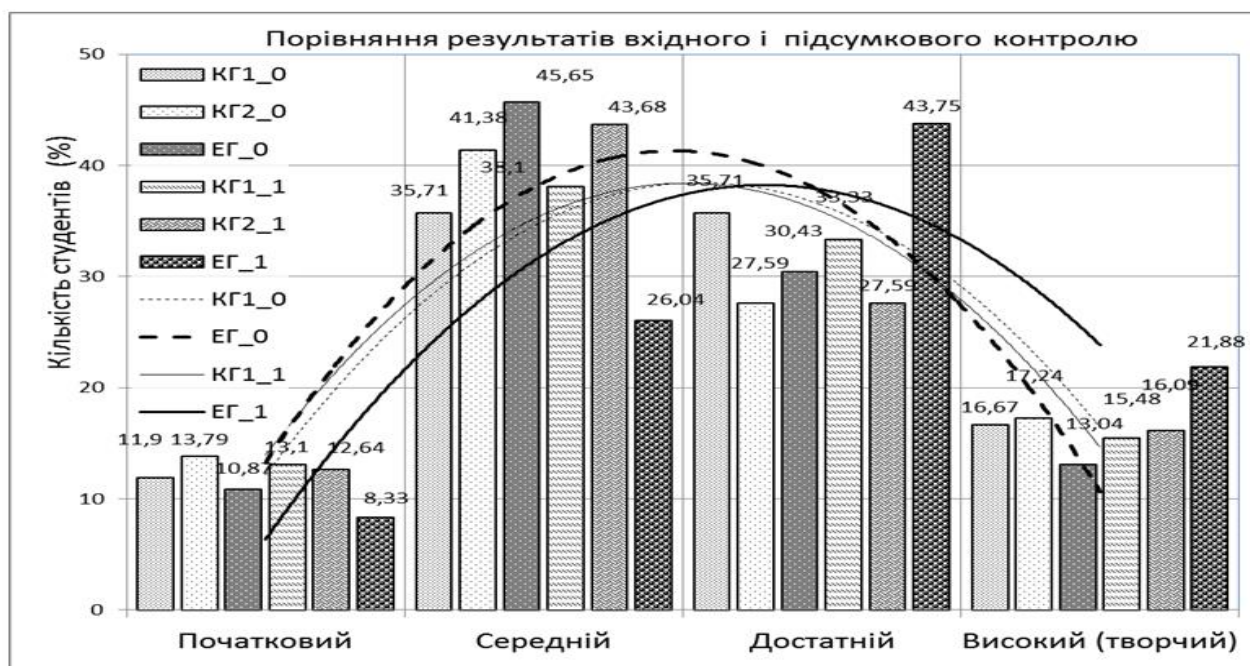

Рис. 4. Розподіл рівнів сформованості педагогічної компетентності студентів контрольних та експериментальної груп (для ЕГ II)

Це підтверджується і результатами статистичного опрацювання даних. На рисунку 4 використано такі позначення: КГ1_0 – дані вхідного контролю для групи КГ1; КГ2_0 – дані вхідного контролю для групи КГ2; ЕГ_0 – дані вхідного контролю для групи ЕГ; КГ1_1 – дані підсумкового контролю для групи КГ1; КГ2_1 – дані підсумкового контролю для групи КГ2; ЕГ_1 – дані підсумкового контролю для групи ЕГ. Графічно результати початкового, підсумкового та відстроченого контролю зображені на рис. 5 та 6. Було одержано такі значення статистики критерію для ЕГ 1: $\chi^2_{12}=5,31$ (КГ1 та КГ2); $\chi^2_{13}=12,97$ (КГ1 та ЕГ); $\chi^2_{23}=9,85$ (КГ2 та ЕГ). Критичне значення для трьох ступенів вільності при рівні значущості $\alpha = 0,05$ дорівнює 7,815.

Оскільки значення статистики χ^2_{13} дорівнює 12,97, а χ^2_{23} дорівнює 9,85, що більше за критичне значення 7,815, то згідно з правилами прийняття рішень,

одержані результати дають підставу для відхилення нульової гіпотези та прийняття альтернативної гіпотези, відповідно до якої застосування розробленої моделі системи педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах ІОС ВНЗ позитивно впливає на рівень сформованості педагогічної компетентності студентів ЕГ; відмінності у рівні сформованості знань студентів в ЕГ та КГ статистично значущі.

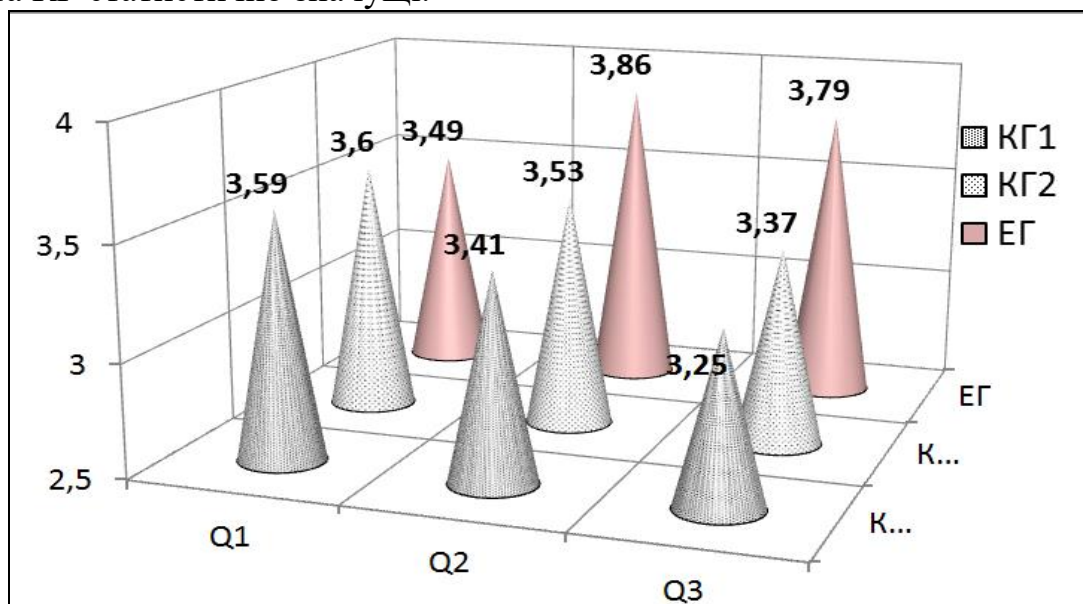

Рис. 5. Порівняльна діаграма результатів початкового, підсумкового та відтермінованого контролю (ЕГ I)

Оскільки значення χ^2_{12} дорівнює 5,31, що менше критичного значення 7,815, то одержані результати свідчать про відсутність значних відмінностей у рівні педагогічної компетентності студентів двох контрольних груп ЕГ I.

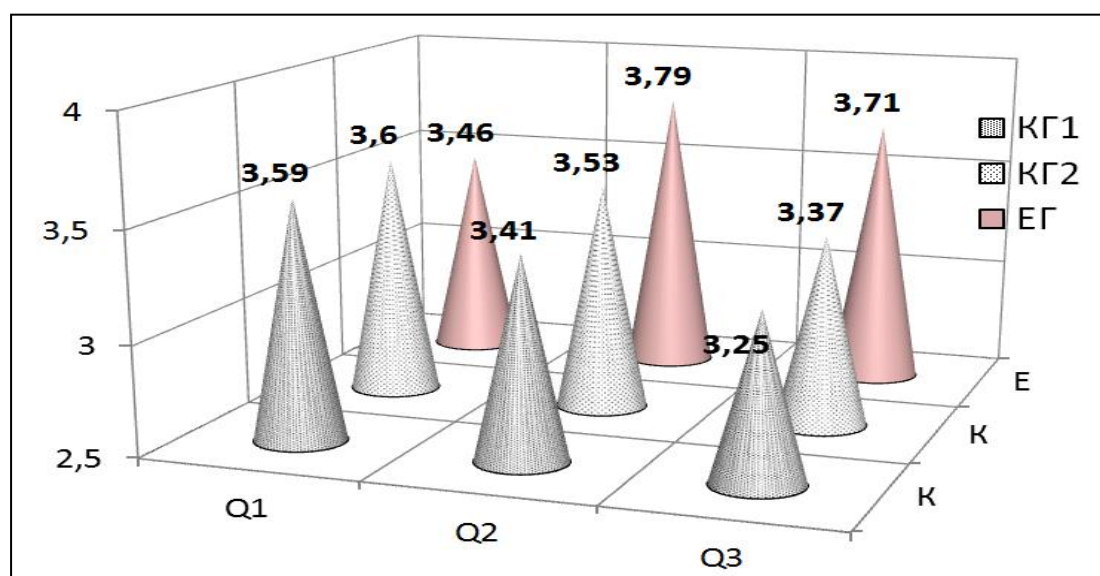

Рис. 6. Порівняльна діаграма результатів початкового, підсумкового та відтермінованого контролю (ЕГ II)

Для ЕГ II було одержано такі значення статистики критерію: $\chi^2_{12}=1,02$ (КГ1

та КГ2); $\chi_{13}^2=8,45$ (КГ1 та ЕГ); $\chi_{23}^2=10,8$ (КГ2 та ЕГ). Критичне значення для трьох ступенів вільності при рівні значущості $\alpha = 0,05$ дорівнює 7,815.

Оскільки значення статистики χ_{13}^2 та χ_{23}^2 , що спостерігаються, відповідно дорівнюють 8,45; 10,08; що більше критичного значення 7,815, то згідно з правилами прийняття рішень, одержані результати дають підставу для відхилення нульової гіпотези та прийняття альтернативної гіпотези, відповідно до якої застосування розробленої моделі системи педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ позитивно впливає на рівень сформованості знань та вмінь студентів експериментальної групи; відмінності у рівні сформованості педагогічної компетентності студентів в експериментальній та контрольних групах статистично значущі. Отже, педагогічний експеримент підтвердив гіпотезу щодо ефективності розробленої моделі педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ.

ВИСНОВКИ

Відповідно до поставленої мети та завдань дисертаційного дослідження здійснено теоретичне узагальнення та практичне розв'язання наукової проблеми обґрунтування теоретичних і методичних засад педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу, що враховує практичні потреби педагогів і вимоги суспільства до організації навчально-виховного процесу. У ході дослідження поставлена мета досягнута, всі завдання виконано та отримано такі основні результати.

1. Здійснений аналіз сутності основних дефініцій з проблеми дослідження та уточнення понятійно-термінологічного апарату показує, що у визначенні педагогічних понять і термінів припускається можливість використання їх великого різноманіття, яке ґрунтується на застосуванні різних наукових підходів і позицій – термін «педагогіка» вживається в кількох значеннях: у розумінні педагогічної науки; мистецтва; системи діяльності, що проектується в навчальних матеріалах, методиках, рекомендаціях, установках. Термін «інформаційні технології» означає, з одного боку: розроблення, проектування та виробництво комп'ютерів, периферійних пристроїв й елементної бази для них, мережного обладнання і програмного забезпечення, а, з іншого, – їх застосування у системах різного призначення з метою зберігання, перетворення, захисту, опрацювання, передавання й отримання інформації. Хмарні технології – електронні ресурси, що надають користувачам мережі Інтернет доступ до електронних ресурсів та застосування програмного забезпечення в якості on-line сервісів.

2. Вивчення стану дослідженості теоретичних і методичних засад педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу у педагогічній, науково-методичній літературі та педагогічній практиці дозволив з'ясувати, що інтенсивний, динамічний та інноваційний розвиток України стає ймовірним за

усвідомлення освітою значимості ІКТ для суб'єктів навчального процесу, їх важливості для формування професійних компетентностей учителів; оновлення засобів, методів та форм навчання з метою якісної підготовки учнів до життєдіяльності в умовах інформатизації. Результати емпіричного аналізу стану дослідження проблеми вказали на те, що нині у професійній діяльності сучасного вчителя ПШ потребується пошук нестандартних шляхів розв'язування педагогічних завдань, пов'язаних із навчанням та вихованням учнів, та які неможливо розв'язати за традиційних шляхів та підходів. Детальний аналіз результатів теоретичних наукових напрацювань уможливив з'ясування низки суперечностей, які мають місце у педагогічній підготовці сучасного вчителя ПШ, зокрема суперечності між потребою у підготовці конкурентоздатного педагога, педагогічна діяльність і професійний рівень якого відповідають принципам, нормам та вимогам інформаційного високотехнологічного суспільства і відсутністю ІТ-орієнтованого педагогічного освітнього середовища, зорієнтованого на його педагогічну підготовку.

3. Аналіз сучасного стану педагогічної підготовки вчителів початкової школи, з огляду на застосування хмарних технологій у ВНЗ, указав на виокремлення необхідності пошуку інноваційних підходів його організації та підтримки з метою: формування здатностей студентів до самостійного визначення та розв'язання педагогічних проблем, моделювання розвивально-творчих ситуацій, визначення індивідуальних траєкторій розвитку учнів – відповідно до їхніх особистісних якостей, пошук інноваційних шляхів переходу від шаблонів і традицій в організації навчально-виховної роботи; розроблення механізмів професійного самовдосконалення тощо.

4. У процесі виокремлення теоретичних і методичних засад педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу з'ясовано, що результат педагогічної підготовки залежить від організаційних та педагогічних умов ХОС ПП, що забезпечують реалізацію її концепції, надають її структурі системного та логічного характеру, забезпечують формування знань, умінь і навичок конкурентоздатного вчителя. Організаційно-педагогічні умови – наявність системи взаємопов'язаних ІТ-засобів, програмного інструментарію хмарних сервісів, призначеного для забезпечення відкритості та доступності добору та модифікації засобів управління навчальною діяльністю; організації інтерактивного навчання; діагностування та контролю навчання на всіх етапах з метою можливого його коригування (застосування особистісно-зорієнтованого підходу); зворотного зв'язку; багаторівневого та диференційованих підходів у навчальній діяльності з можливістю неперервного отримання on-line та off-line допомоги; гнучкості організації навчання.

5. Розкрито основні напрями та чинники формування інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу: вдосконалення навчального середовища ВНЗ та розроблення відкритого, багатовимірного динамічного реального простору, що забезпечує взаємодію і співпрацю суб'єктів НВП, розвиток особистісних якостей викладачів та студентів у

процесі розв'язання педагогічних задач. Одним з найбільш перспективних засобів створення та поновлення бази навчальних і методичних матеріалів вбачаються хмарні технології. Перспективи ХТ дозволяють зробити припущення, що на відміну від традиційного, навчально-методичне забезпечення, розроблене в умовах ХОС ПП, буде відкритим та динамічним, елементарно змінним та сприйнятливим для широкого загалу педагогів з різним рівнем ІТ-компетентності.

6. Розроблено модель системи педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах ІОС вищого навчального закладу, що містить блоки: концептуально-змістовий – обов'язково передбачає формування передумов ефективної педагогічної діяльності ПШ; організаційно-технологічний; діагностико-результативний. Задіяння та впровадження ХОС ПП до ІОС ВНЗ свідчить про те, що однією з найефективніших форм використання можливостей ІТ у педагогічну підготовку майбутніх учителів ПШ є включення їх різновидів до всіх видів діяльності викладача: комунікаційної, організаційної, навчальної та виховної. Дидактична значущість ХОС ПП у підвищенні ефективності педагогічної підготовки залежить від логічного застосування та визначення місця раціональних підходів у відборі ХТ. Експериментальна перевірка вказала на ефективність розробленої моделі, за якою навчалися студенти експериментальних груп, оскільки її використання дозволило підвищити якість педагогічних знань студентів, сформуванати навички самостійної роботи та підвищити рівень професійної мотивації.

Аналіз результатів педагогічного експерименту підтвердив ефективність розробленої моделі педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ. Проведене дослідження не вичерпує всіх завдань щодо педагогічної підготовки вчителів початкової школи. Подальшого дослідження потребує проблема використання ХТ у початковій школі з метою підтримки неперервності навчального процесу, в системі післядипломної освіти вчителів початкової школи тощо.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії, посібники, методичні рекомендації

1. Бахмат Н. В. Педагогічна підготовка вчителів початкової школи : інноваційні підходи в умовах хмаро орієнтованого середовища : монографія / Н. В. Бахмат. – Київ : Міленіум, 2016. – 360 с.
2. Бахмат Н. Сучасні тенденції підготовки вчителів початкової школи у країнах ЄС : колективна монографія / Н. Бахмат // *Globalne aspekty Ekonomii Swiatowej i Stosunkow Mikdzynarodowych w warunkach niestabilnosc gospodarczej* : monografia Mikdzynarodowa Konferencja Naukowo-Praktycznej, Czestochowa, Akademia Polonijna, 2016. – S. 579-586.
3. Бахмат Н. В. Інформаційні технології у педагогічній науці (сайт Бахмат Наталії) : Електронний освітній ресурс / Н. В. Бахмат. – Кам'янець-Подільський, 2013. – Режим доступу : <http://www.bahmat.at.ua/>. – Назва з екрану.

4. Бахмат Н. В. Організація виробничої практики в закладах інтернатного типу : навчально-методичний посібник / Н. В. Бахмат // Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. – Кам'янець-Подільський : ПП Буйницький О.А., 2015. – 92 с.
5. Бахмат Н. В. Організація навчально-виховної практики студентів у початковій школі : навчально-методичний посібник / Н. В. Бахмат, З. К. Торчинська // Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. – Кам'янець-Подільський : ПП Буйницький О.А., 2015. – 84 с.
6. Бахмат Н. В. Методика організації професійної діяльності вчителя в умовах інноваційного освітнього середовища : навч.-метод. посіб. / Н. В. Бахмат // Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. – Кам'янець-Подільський : Друк сервіс, 2016. – 88 с.
7. Педагогічні технології в сучасному освітньому просторі : навч.-метод. посіб. ; уклад. Н. В. Бахмат. – Кам'янець-Подільський : Каліграф, 2013. – 54 с.
8. Бахмат Н. В. Прикладна педагогіка і психологія : методичні рекомендації / Н. В. Бахмат. – Кам'янець-Подільський : Каліграф, 2013. – 35 с.
9. Бахмат Н. В. Прикладна педагогіка і психологія. Опорний конспект лекцій : навчально-методичний посібник / Н. В. Бахмат. – Кам'янець-Подільський : Каліграф, 2013. – 209 с.
10. Бахмат Н. В. Прикладна психологія і педагогіка : методичні рекомендації / Н. В. Бахмат. – Кам'янець-Подільський : Каліграф, 2013. – 29 с.
11. Бахмат Н. В. Школознавство : навчально-методичний посібник / Н. В. Бахмат. – Кам'янець-Подільський : ПП Зволейко Д. Г., 2014. – 136 с.
12. Бахмат Н. В. Школознавство : методичні рекомендації / Н. В. Бахмат. – Кам'янець-Подільський : ПП Буйницький О. А., 2014. – 60 с.
13. Бахмат Н. В. Школознавство : навчально-методичний посібник / Н. В. Бахмат. – Кам'янець-Подільський : ПП Зволейко Д. Г., 2014. – 89 с.
14. Моделювання портфоліо педагога : навч.-метод. посібник / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка ; уклад. Н. В. Бахмат. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Кам'янець-Подільський : ПП Буйницький О. А., 2014. – 72 с.
15. Бахмат Н. В. Основи педагогіки : навчально-методичний посібник / Н. В. Бахмат. – Кам'янець-Подільський : ПП Зволейко Д. Г., 2014. – 89 с.
16. Бахмат Н. В. Виховання дисциплінованості дітей у закладах інтернатного типу : навчально-методичний посібник / Н. В. Бахмат. – Кам'янець-Подільський : ПП Буйницький О. А., 2014. – 72 с.
17. Попова Л. Б. Програма та методичні рекомендації до педагогічної (асистентської) практики : навчально-методичний посібник / Л. Б. Попова, Т. В. Дуткевич, Н. В. Бахмат. – Кам'янець-Подільський : ПП Буйницький О. А., 2014. – 64 с.

Статті у наукових фахових виданнях України

18. Бахмат Н. В. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження інформаційно-комунікаційних технологій / Н. В. Бахмат // Педагогіка вищої

школи : методологія, теорія, технології : теоретичний та науково-методичний часопис : у 3 т. – Київ : Інститут вищої освіти АПН України, 2012. – Вип. 3 (46). – Т. 3. – С. 358 – 367.

19. Бахмат Н. В. Тенденції підготовки фахівців вищої кваліфікації та її відображення в інтернет-просторі / Н. В. Бахмат // Вісник Черкаського університету. Серія : Педагогічні науки. – Черкаси : Черкаський національний університет, 2013. – Вип. 256. – С. 7 – 13.

20. Бахмат Н. В. Підготовка конкурентоспроможного педагога / Н. В. Бахмат // Вісник Черкаського університету. Серія : Педагогічні науки. – Черкаси : Черкаський національний університет, 2013. – Вип. 274. – С. 17 – 20.

21. Бахмат Н. В. Акмеологічні основи підготовки майбутнього викладача вищої школи / Н. В. Бахмат, Л. Б. Матвейцова // Проблеми сучасної педагогічної освіти : зб. статей. – Ялта : РВВ КГУ, 2013. – Вип. 39. – Ч. 1. – С. 279 – 284.

22. Бахмат Н. В. Застосування хмарних технологій у процесі вивчення циклу професійно-орієнтованої гуманітарної та соціально-економічної підготовки майбутніх вчителів початкової школи / Н. В. Бахмат // Інформаційні технології в освіті. – Херсон : ХДУ, 2013. – № 15. – С. 103 – 111.

23. Бахмат Н. В. Поняття інтелектуальної власності у наукових дослідженнях / Н. В. Бахмат, Л. Б. Матвейцова // Проблеми сучасної педагогічної освіти : зб. статей. – Ялта : РВВ КГУ, 2014. – Вип. 42. – Ч. 3. – С. 5 – 15.

24. Бахмат Н. В. Проблема проектування об'єктів інтелектуальної власності в педагогічній науці / Н. В. Бахмат, Л. Б. Матвейцова // Проблеми сучасної педагогічної освіти : зб. статей. – Ялта : РВВ КГУ, 2014. – Вип. 44. – Ч. 3. – С. 16 – 23.

25. Бахмат Н. В. Неперервність педагогічної підготовки як умова конкурентоздатності вчителя початкових класів / Н. В. Бахмат // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи : зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [ред. кол. Н. С. Побірченко (гол. ред.) та ін.]. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2014. – Вип. 48. – С. 13 – 17.

26. Бахмат Н. В. Конкурентоспроможність вчителя початкової школи в умовах інформатизації освіти / Н. В. Бахмат // Проблеми підготовки сучасного вчителя : зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [ред. кол. : Н. С. Побірченко (гол. ред.) та ін.]. – Умань : ПП Жовтий О. О., 2014. – Вип. 9. – Ч. 1. – С. 257 – 263.

27. Бахмат Н. В. Використання хмарних сервісів у навчально-виховному процесі вищої школи / Н. В. Бахмат // Молодь і ринок : щомісячний науково-педагогічний журнал. – Дрогобич : Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2014. – №5 (112). – С. 45 – 49.

28. Бахмат Н. В. Вдосконалення педагогічної підготовки педагога в умовах інформатизації освіти / Н. В. Бахмат // Молодь і ринок : щомісячний науково-педагогічний журнал. – Дрогобич : Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. – 2015. – №1 (120). – С. 67 – 73.

29. Бахмат Н. В. Педагогічна підготовка вчителів початкових класів у наукових дослідженнях / Н. В. Бахмат // Освіта та розвиток обдарованої особистості : щоміс. наук.-метод. журн. / Нац. акад. пед. наук України, Ін-т обдар. дитини, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. – Київ : Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2015. – № 3 (34). – С. 18 – 24.

30. Бахмат Н. В. Особливості професійно-педагогічної підготовки вчителів початкової школи у США / Н. В. Бахмат // Освіта та розвиток обдарованої особистості : щоміс. наук.-метод. журн. / Нац. акад. пед. наук України, Ін-т обдар. дитини, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. – Київ : Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2015. – № 9 (40). – С. 15 – 20.

31. Бахмат Н. В. Проблеми модернізації педагогічної підготовки вчителів / Н. В. Бахмат // Педагогіка і психологія професійної освіти : наук.-метод. журн. / Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України, Львів. наук.-практ. центр проф.-техн. освіти НАПН України, Нац. ун-т "Львів. політехніка". – Львів, 2015. – № 3. – С. 37 – 47.

32. Бахмат Н. В. Розвиток професійно-педагогічної підготовки вчителів початкової школи в Україні / Н. В. Бахмат // Молодь і ринок : щомісячний науково-педагогічний журнал. – Дрогобич : Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. – 2015. – № 8 (127). – С. 112 – 116.

33. Бахмат Н. В. Особливості проектування хмаро орієнтованого середовища педагогічної підготовки вчителів початкової школи / Н. В. Бахмат // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : зб. наук. праць : Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – Вип. 12 (55). – Ч. 2. – Рівне – Київ : Міленіум, 2015. – С. 442 - 451.

34. Бахмат Н. В. Педагогічна підготовка вчителів початкової школи в Японії : концептуальні підходи / Н. В. Бахмат, Л. А. Карташова // Вісник Черкаського університету. Серія : Педагогічні науки. – Черкаси : Черкаський національний університет, 2015. – Вип. № 39 (372). – С. 24 – 37.

35. Бахмат Н. В. Хмаро орієнтоване середовище педагогічної підготовки вчителів початкової школи: навчально-методичне забезпечення / Н. В. Бахмат // Педагогічні інновації : ідеї, реалії, перспективи : зб. наук. праць / В. М. Мадзігон (гол. ред) та ін. – Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2016. – Вип. 1 (16). – С. 83 – 87.

36. Бахмат Н. В. Вітчизняний і зарубіжний досвід підвищення кваліфікації педагогічних працівників / Н. В. Бахмат // Педагогіка і психологія професійної освіти : наук.-метод. журн. / Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України, Львів. наук.-практ. центр проф.-техн. освіти НАПН України, Нац. ун-т "Львів. політехніка". – Львів, 2016. – № 2. – С. 189 – 202.

Статті у міжнародних наукових фахових виданнях і виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз

37. Бахмат Н. В. Практична підготовка майбутніх учителів початкової школи в умовах інноваційного освітнього середовища / Н. В. Бахмат //

Педагогічна освіта : теорія і практика : зб. наук. праць ; Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Інститут педагогіки НАПН України ; [гол. ред. В. М. Лабунець]. – Кам'янець-Подільський, 2015. – Вип. 18 (1-2015). – С. 23 – 30.

38. Бахмат Н. В. Формування конкурентоспроможного педагога в умовах інформаційно-технологічного середовища вищого навчального закладу / Н. В. Бахмат // Педагогічна освіта: теорія і практика : зб. наук. праць ; Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Інститут педагогіки НАПН України ; [гол. ред. В. М. Лабунець]. – Кам'янець-Подільський, 2016. – Вип. 20 (1-2016). – Ч. 1. – С. 14 – 21.

39. Bahmat N. V. Model of cloud oriented learning environment of pedagogical subjects in pedagogical institutions of higher education / N. V. Bahmat // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2016. – № 6 (134). – С. 40 – 45.

40. Бахмат Н. В. Формування фахової компетентності вчителя початкової школи в умовах інноваційного освітнього середовища / Н. В. Бахмат // Педагогічна освіта: теорія і практика : зб. наук. праць ; Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Інститут педагогіки НАПН України ; [гол. ред. В. М. Лабунець]. – Кам'янець-Подільський, 2016. – Вип. 21 (2-2016) – Ч. 1. – С. 19-25.

41. Bahmat N. V. Organization of teacher's professional activity in conditions of innovative educational environment / N. V. Bahmat, L. A. Kartashova // Informational Technologies in Education. – 2016. – № 27. – P. 31 – 40.

42. Bahmat N. V. Formation of primary school teachers' competitiveness in the higher pedagogical education / N. V. Bahmat // Gulustan black sea scientific journal of academic research multidisciplinary journal. – Georgia, Tbilisi, 2015. – P. 50 – 53.

43. Бахмат Н. В. Подготовка конкурентоспособного педагога в условиях информационно-технологической среды высшей школы [Электронный ресурс] / Н. В. Бахмат // Парадигма : электрон. научн. журн., 2016. – № 1. – Режим доступа : <http://paradigma.science/publics/index.php/paradigma/issue/view/1> 1. – Название с экрана.

Матеріали науково-практичних конференцій інших держав

44. Бахмат Н. В. Формирование профессиональной готовности будущего педагога на основе акмеологического похода / Н. В. Бахмат // Проблемы и перспективы формирования инновационной системы образования в XXI веке : материалы III Международной научно-практической конференции, 25 янв. 2013 г. / Приволжский научно-исследовательский центр. – Йошкар-Ола : Коллоквиум, 2013. – С. 61 – 66.

45. Бахмат Н. В. Формирование конкурентоспособности педагога в условиях информатизации образования / Н. В. Бахмат // Подготовка учителя начальных классов: проблемы и перспективы : материалы III Международной научно-практической конференции. – Минск : Белорусский государственный педагогический университет имени Максима Танка, 2013. – С. 21 – 23.

46. Bahmat N. V. Actual problems of teacher training elementary school

teachers / N. V. Bahmat // Proceedings of the 1st International Sciences Congress «Fundamental and Applied Studies in the Pacific and Atlantic oceans countries». International Agency for the Development of Culture, Education and Science. – Japan, Tokyo, 2014. – P. 637 – 642.

47. Bahmat N. V. The impact of information technologies on the formation of the competitiveness of the primary school teacher / N. V. Bahmat // The priorities of the world science : experiments and scientific debate : Proceedings of the IV International scientific conference 17-18 June 2014. – Create Space, North Charleston, SC, USA. –2014. – P. 183 – 185.

48. Бахмат Н. В. Облачно ориентированная обучающая среда педагогической подготовки учителя начальных классов / Н. В. Бахмат // Информационные технологии в экономике, образовании и бизнесе : материалы международной научно-практической конференции (10 июня 2014 г.) в 2-х частях, часть 1 ; отв. ред. Зарайский А. А. – Саратов : ЦПМ «Академия Бизнеса», 2014. – С. 19 – 25.

49. Bahmat N. V. It-oriented pedagogical educational environment / N. V. Bahmat // Proceedings of the 1st International Sciences Congress «Fundamental and Applied Studies in America, EU and CIS countries». International Agency for Development of Culture, Education and Science. – Canada, Toronto, 2014. – P. 203 -206.

50. Bahmat N. V. The tendencies of development of teacher training primary school teacher / N. V. Bahmat // 2nd International Conference «Research, Innovation and Education» 25-26 January 2015. – Printed and Bound by Berforts Information Press Ltd, UK, 2015. – P. 168 – 179.

51. Bahmat N. V. Organizational-pedagogical conditions of design of the cloud-oriented environment of preparation of competitive teachers / N. V. Bahmat, L. A. Kartashova // Современные достижения в науке и образовании : сб. трудов X Международной научной конференции, 9-16 сентября 2015 г., Нетания, (Израиль). – Хмельницкий : ХНУ. 2015. – С. 88 – 94.

52. Bahmat N. V. The system pedagogical training primary school teachers under conditions of innovative educational environment / N. V. Bahmat // Proceedings of the XVII International Academic Congress «History, Problems and Prospects of Development of Modern Civilization» (Japan, Tokyo, 25-27 January 2016). «Tokyo University Press», 2016. – P. 784 – 789.

53. Бахмат Н. В. Профессионально-педагогическая подготовка учителей начальной школы в Украине: концептуальные подходы / Н. В. Бахмат // Camerei Naționale a Științei, Educației, Culturii și Sportului // Conferința științifico-practică internațională (2016 ; Chișinău). «Știința. educație. Cultura» = «Наука, образование, культура» : Materiale conferinței științifico-practice internaționale 4 februarie. 2016 / сост. : Л. В. Федотова [и др.] : науч. ком. : Арикова З. Н. ; под общ. ред. : Л. В. Федотовой. – Комрат : КГУ, 2016 (Tipogr. «A&V Poligraf»). – Том 1. – P. 389 – 393.

54. Bahmat N. V. Model of cloud oriented learning environment of pedagogical subjects in pedagogical institutions of higher education / N. V. Bahmat,

L. A. Kartashova // Современные достижения в науке и образовании : сб. тр. XI Международной научной конференции, 29 сентября – 6 октября 2016 года, г. Иерусалим (Израиль). – Хмельницкий ХНУ, 2016. – С. 24 – 27.

55. Бахмат Н. В. Система педагогической подготовки конкурентоспособного педагога в условиях облачно ориентированной среды / Н. В. Бахмат // Повышение квалификации и профессиональное совершенствование педагогов : материалы международной научно-практической конференции, посвященной 50-летию филиала АО «Национального центра повышения квалификации «Өрлеу» республиканского института повышения квалификации руководящих и научно-педагогических работников системы образования республики Казахстан. – Алматы, 27 ноября 2015 г. – С. 137 – 139.

Матеріали та тези науково-практичних конференцій

56. Бахмат Н. В. Напрями формування конкурентоспроможності вчителя в умовах інформатизації суспільства / Н. В. Бахмат // Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології у виробництві та освіті: стан, досягнення, перспективи розвитку : матеріали Всеукраїнської науково-практичної Internet-конференції. – Черкаси : Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, 2013. – С. 120 – 123.

57. Бахмат Н. В. Шляхи формування конкурентоспроможності випускників вищих навчальних закладів / Н. В. Бахмат // Проблеми і перспективи працевлаштування випускників вищих навчальних закладів : матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції. – Донецьк : ДонНУЕТ, 2013. – С. 93 – 96.

58. Бахмат Н. В. Застосування хмарних сервісів у навчально-виховному процесі вищої школи / Н. В. Бахмат // Наукові орієнтири розвитку України в умовах євроінтеграції : матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції. – Хмельницький-Тернопіль : Крок, 2013. – С. 192 – 195.

59. Бахмат Н. В. Особливості проектування хмаро орієнтованого середовища педагогічної підготовки вчителів початкових класів / Н. В. Бахмат // Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України за 2013 рік. – Київ : Педагогічна думка, 2013. – С. 153 – 154.

60. Бахмат Н. В. Концептуальна модель формування конкурентоспроможності майбутнього спеціаліста в галузі сільського господарства / Н. В. Бахмат, Ю. В. Сікора // Проблеми підготовки фахівців-аграріїв у навчальних закладах вищої та професійної освіти : зб. наук. праць Подільського державного аграрно-технічного університету за матеріалами науково-методичної конференції. – Кам'янець-Подільський : ПП Зволейко Д. Г., 2012. – С. 566 – 571.

61. Бахмат Н. В. Основи формування психолого-педагогічної компетентності студентів магістратури аграрно-технічних університетів / Н. В. Бахмат, С. С. Яворський, О. О. Семенюк // Проблеми підготовки фахівців-

аграріїв у навчальних закладах вищої та професійної освіти : зб. наук. праць Подільського державного аграрно-технічного університету за матеріалами науково-методичної конференції. – Кам'янець-Подільський : ПП Зволейко Д. Г., 2013. – С. 9–14.

62. Бахмат Н. Навчально-методичне забезпечення для вищих навчальних закладів / Н. Бахмат, Ю. Говдь, С. Безсмертний // Проблеми підготовки фахівців-аграріїв у навчальних закладах вищої та професійної освіти : зб. наук. праць Подільського державного аграрно-технічного університету за матеріалами науково-методичної конференції. – Кам'янець-Подільський : ПП Зволейко Д. Г., 2013. – С. 14–19.

63. Бахмат Н. В. Проблема створення хмаро орієнтованого середовища фахової підготовки майбутнього педагога / Н. В. Бахмат // Якість вищої освіти : чинники формування конкурентоспроможності випускників : матеріали XXXIX Міжнародної науково-методичної конференції. – Полтава : ПУЕТ, 2014. – Ч.1. – С. 254–256.

64. Бахмат Н. В. Теоретичні засади формування хмаро орієнтованого середовища підготовки вчителів початкових класів / Н. В. Бахмат // Актуальні проблеми підготовки майбутніх учителів початкової школи в умовах гуманізації вищої освіти : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Хмельницький, 2014. – С. 126–128.

65. Бахмат Н. В. Якості викладача майбутнього як характеристика його конкурентоздатності / Н. В. Бахмат // Проблеми підготовки фахівців-аграріїв в навчальних закладах вищої та професійної освіти : зб. наук. праць Подільського державного аграрно-технічного університету за матеріалами науково-методичної конференції. – Кам'янець-Подільський : ПП Сисин Я. І., Зволейко Д. Г., 2014. – С. 494–499.

66. Бахмат Н. В. Педагогічна підготовка вчителя початкової школи у системі неперервної освіти / Н. В. Бахмат // Неперервна педагогічна освіта в Україні : стан, проблеми, перспективи : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 22-23 травня 2014 року, Умань. – Умань : ПП Жовтий О. О., 2014. – С. 9–12.

67. Бахмат Н. В. ІТ-забезпечення педагогічної підготовки сучасних учителів початкових класів / Н. В. Бахмат // Інноваційні технології навчання обдарованої молоді : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції 4 грудня 2014 р., Київ. – Київ : Інститут обдарованої дитини, 2014. – С. 27–33.

68. Бахмат Н. В. Інформаційно-технологічне середовище вищого навчального закладу як умова підготовки конкурентоспроможного педагога / Н. В. Бахмат // Проблеми і перспективи працевлаштування випускників вищих навчальних закладів : матеріали IX Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції 25 листопада 2014 року. – Донецьк, 2014. – С. 61–63.

69. Бахмат Н. В. Теоретичні засади проектування ІТ-орієнтованого педагогічного середовища підготовки вчителів початкових класів [Електронний ресурс] / Н. В. Бахмат // Матеріали Міжнародного семінару «Хмарні технології

в освіті» [СТЕ2014]. – 26 грудня 2014 р. – Київ – Кривий Ріг – Черкаси – Харків – Луганськ – Херсон – Чейні. – Режим доступу : http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:OO_U8dM8U-gJ:cc.ktu.edu.ua/+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua. – Назва з екрану.

70. Бахмат Н. В. Якісні характеристики конкурентоспроможного вчителя / Н. В. Бахмат // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка : збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів : у 3-х томах. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2014. – Вип. 13. – Т. 3. – С. 128 – 129.

71. Бахмат Н. В. Педагогічне освітнє середовище підготовки сучасного вчителя початкової школи / Н. В. Бахмат // Актуальні проблеми підготовки майбутніх учителів початкової школи в умовах гуманізації вищої освіти : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – 26 лютого 2015 року. – Хмельницький, 2015. – С. 32 – 34.

72. Бахмат Н. В. Педагогічна підготовка вчителя початкової школи в Ізраїлі / Н. В. Бахмат // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка : збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів : у 3-х томах. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. – Вип. 14. – Т. 3. – С. 101 – 102.

73. Бахмат Н. В. Сучасні аспекти підготовки педагога : досвід Японії / Н. В. Бахмат // Дидактика Яна Амоса Коменського : від минулого до сьогодення : матеріали Третьої Міжнародної Інтернет-конференції, м. Умань, 6 листопада 2015 року // FOLIA COMENIANA : вісник Польсько-української науково-дослідної лабораторії дидактики імені Я. А. Коменського / гол. ред. Муковіз О.П. – Умань : ПП Жовтий О.О., 2015. – С. 11 – 14.

74. Бахмат Н. В. Інформаційно-технологічне середовище вищого навчального закладу / Н. В. Бахмат // Особистісно-професійний розвиток майбутнього фахівця в освітньому просторі вишу : проблеми та перспективи : збірник матеріалів регіонального науково-практичного семінару (25 вересня 2015 р., м. Кам'янець-Подільський). – Кам'янець-Подільський : ПП «Медобори-2006», 2015. – С. 10 – 13.

75. Бахмат Н. В. Проектування навчально-методичного забезпечення в інформаційно-освітньому просторі ВНЗ / Н. В. Бахмат // Інноваційні технології навчання обдарованої молоді : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції, 3 – 4 грудня 2015 р., м. Київ. – Київ : Інститут обдарованої дитини, 2015. – С. 351 – 356.

76. Бахмат Н. В. Використання хмарних технологій у діяльності вчителя початкової школи зі спрямуванням на неперервний розвиток / Н. В. Бахмат // Неперервна педагогічна освіта в Україні : стан, проблеми, перспективи. – Умань, ПП Жовтий О. О., 2016. – С. 12 – 15.

77. Бахмат Н. В. Психолого-педагогічний континуум життєдіяльності дітей дошкільного віку / Н. В. Бахмат // Від творчого педагога до творчої дитини :

збірник матеріалів II Регіональної науково-практичної конференції / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кафедра теорії та методик дошкільної і початкової освіти, управління освіти і науки Кам'янець-Подільської міської ради ; [відп. секр. Н. Г. Каньоса]. – Кам'янець-Подільський : Друк-Сервіс, 2016. – С. 25 – 30.

78. Бахмат Н. В. Інформаційно-освітнє середовище : ІТ-інновація для вищих педагогічних навчальних закладів України / Н. В. Бахмат // Збірник статей за результатами наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів за підсумками НДР у 2015 році. – Кам'янець-Подільський, 2016. – С. 108 – 110.

79. Бахмат Н. В. Сучасні підходи до підвищення кваліфікації вчителів початкової школи: вітчизняний і зарубіжний досвід / Н. В. Бахмат // Методичні засади підвищення кваліфікації педагогічних працівників системи професійної освіти : збірник матеріалів Всеукраїнської Інтернет-конференції / за заг. ред. Л.І. Шевчук. – Хмельницький : НМЦ ПТО ПК ; ПП Мельник А. А., 2016. – С. 136 – 141.

80. Бахмат Н. В. Особливості використання хмарних технологій у професійній діяльності вчителя початкової школи / Н. В. Бахмат // Сучасні технології початкової освіти: реалії та перспективи : збірник матеріалів регіональної науково-практичної конференції / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кафедра теорії та методик дошкільної і початкової освіти, управління освіти і науки Кам'янець-Подільської міської ради ; [відпов. секр. Н. Г. Каньоса]. – Кам'янець-Подільський : Друк-Сервіс, 2016. – С. 9 –16.

АНОТАЦІЇ

Бахмат Н. В. Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2017.

У дисертації розкрито основні напрями та чинники формування інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу: вдосконалення навчального середовища та розроблення відкритого, багатовимірного динамічного реального простору, що забезпечує взаємодію і співпрацю суб'єктів навчально-виховного процесу, розвиток особистісних якостей викладачів та студентів у процесі розв'язання педагогічних задач. Одним із найбільш перспективних засобів створення та поновлення бази навчальних і методичних матеріалів вбачаються хмарні технології (ХТ). Перспективи ХТ дозволили зробити припущення, що на відміну від традиційного, навчально-методичне забезпечення, розроблене в умовах ХТ, є відкритим та динамічним, елементарно змінним і сприйнятливим для широкого загалу педагогів з різним рівнем ІТ-компетентності. Обґрунтовано теоретичні і

методичні засади педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ: наявність системи взаємопов'язаних ІТ-засобів, програмного інструментарію хмарних сервісів, призначеного для забезпечення відкритості та доступності добору та модифікації засобів управління навчальною діяльністю, організації інтерактивного навчання; діагностування та контролю навчання на всіх етапах з метою можливого його коригування (застосування особистісно-зорієнтованого підходу), зворотного зв'язку; багаторівневого та диференційованих підходів у навчальній діяльності з можливістю неперервного отримання on-line та off-line допомоги; гнучкості організації навчання. Розкрито основні напрями та чинники формування інформаційно-освітнього середовища ВНЗ: логічне залучення інформаційних технологій, зокрема хмарних сервісів. Розроблено модель системи педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу, що містить блоки: концептуально-змістовий, організаційно-технологічний; діагностико-результативний.

Ключові слова: педагогічна підготовка, вчитель, студент, початкова школа, інформаційні технології, хмарні технології, навчальне середовище, інформаційно-освітнє середовище, вищий навчальний заклад.

Бахмат Н. В. Теоретические и методические основы педагогической подготовки учителей начальной школы в условиях информационно-образовательной среды высшего учебного заведения. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени доктора педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. – Киев, 2017.

В диссертации раскрыты основные направления и факторы формирования информационно-образовательной среды высшего учебного заведения: совершенствование учебной среды вуза и разработка открытого, многомерного динамического реального пространства, обеспечивающего взаимодействие и сотрудничество субъектов учебно-воспитательного процесса, развитие личностных качеств преподавателей и студентов в процессе решения педагогических задач. Одним из самых перспективных средств создания и обновления базы учебных и методических материалов представляются облачные технологии (ОТ). Перспективы ОТ позволяют предположить, что в отличие от традиционного, учебно-методическое обеспечение, в условиях ОТ, будет открытым, динамичным и восприимчивым для педагогов с разным уровнем ИТ-компетентности. Обоснованы теоретические и методические основы педагогической подготовки учителя начальной школы (НШ) в условиях информационно-образовательной среды высшего учебного заведения: наличие системы взаимосвязанных ИТ-средств, программного инструментария облачных сервисов, предназначенных для обеспечения открытости и доступности отбора и модификации средств управления учебной деятельностью, организации интерактивного обучения; диагностирования и контроля обучения на всех этапах

с целью возможного его корректировки (применение личностно-ориентированного подхода), обратной связи; многоуровневого и дифференцированного подходов в учебной деятельности с возможностью непрерывного получения on-line и off-line помощи; гибкости организации обучения. Раскрыты основные направления и факторы формирования информационно-образовательной среды высшего учебного заведения: логическое привлечение информационных технологий, в частности облачных сервисов, включение их разновидностей во все виды деятельности преподавателя с целью содействия взаимодействия между субъектами учебно-воспитательного процесса, повышение качества образования, увеличение равных образовательных возможностей каждого студента. Разработана модель системы педагогической подготовки учителя начальной школы в условиях информационно-образовательной среды высшего учебного заведения, содержащая блоки: концептуально-смысловой, организационно-технологический; диагностико-результативный.

Раскрыты концептуальные основы педагогической подготовки учителя начальной школы в условиях информационно-образовательной среды высшего учебного заведения. Определяющим в разработке модели педагогической подготовки учителя начальной школы в условиях информационно-образовательной среды высшего учебного заведения стало проектирование облачно ориентированной среды педагогической подготовки.

Разработанный проект облачно ориентированной среды педагогической подготовки учителей НШ в вузах внедряется в систему педагогической подготовки учителя начальной школы в условиях информационно-образовательной среды высшего учебного заведения и реализуется как непрерывный педагогический процесс. Его формирование предполагает использование комплекса педагогических воздействий и реализуется через алгоритм, описывающий процедуру поэтапного овладения студентами такими видами педагогической деятельности: учебной, воспитательной, организационной, информационной и исследовательской при изучении интегрированного учебно-методического комплекса, выборочной дисциплины «Методика организации профессиональной деятельности учителя в условиях инновационной образовательной среды» и педагогических практик.

Качественная педагогическая подготовка будущего конкурентоспособного учителя НШ реализуется, если содержание дисциплин педагогической подготовки в вузе будет сформировано соответственно дидактическими принципами. Автором предложено непрерывную, динамическую открытую организацию педагогической подготовки в условиях информационно-образовательной среды как систему, составляющими которой являются подсистемы, раскрывающие общее, специальное, личностное и дисциплинарное направления.

Управление педагогической подготовкой конкурентоспособного учителя НШ в условиях информационно-образовательной среды становится эффективной, если осуществляется в вузах на основании непрерывных

исследований мирового рынка труда и образовательных услуг, результатов педагогического мониторинга на всех этапах формирования качеств современного специалиста.

Ключевые слова: педагогическая подготовка, учитель, студент, начальная школа, информационные технологии, облачные технологии, учебная среда, информационно-образовательная среда, высшее учебное заведение.

Bakhmat N. V. Theoretical and methodological principles of pedagogical training of primary school teachers in terms of information-educational environment of higher education institution. – Manuscript.

The dissertation for the degree of doctor of education for specialization 13.00.04 – theory and methods of professional education. – National Pedagogical Dragomanov University. – Kyiv, 2017.

The dissertation reveals main trends and factors of information-educational environment of higher education: improvement of the learning environment of institutions and development of open, dynamic multidimensional real space for interaction and cooperation of the subjects of educational process, development of personal qualities of teachers and students while solving educational problems. One of the most perspective tools for creating and updating databases of training and teaching materials are cloud technologies (CT). CT prospects allowed to propose that unlike the traditional, educational software this software will be open and dynamic, elementary variable and susceptible for most teachers with different levels of IT competence. Theoretical and methodological principles of pedagogical training of primary school teachers in terms of information-educational environment of higher education were determined: availability of a system of interconnected IT tools, software tools for cloud services, which are designed for: openness and availability of selection and modification of management training activities tools, organization of interactive teaching; diagnostics and monitoring at all stages of education with a possibility to correct (use of personality-oriented approach) and feedback; tiered and differentiated approach in training activities with the possibility of obtaining continuous on-line and off-line help; flexibility of learning; The basic directions and factors of information-educational environment of higher education were opened: logical information technologies attraction, including cloud services; a model of the system of pedagogical training of primary school teachers in terms of information-educational environment of the institution, which consists of blocks: conceptual-semantic, organizational and technological; diagnostic and effective.

Keywords: teacher training, teacher, student, elementary school, information technology, cloud technology, learning environment, information and educational environment, higher education institution.

Підписано до друку 22.05.2017 р. Формат 60x84/16
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Друк різнографічний. Обсяг 2,31 умов. друк. арк.
Наклад 100 прим. Замовлення № 47

Видавництво «МІЛЕНІУМ» (Київ)
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 535 від 19.07.2001 р.

м. Київ, вул. Фрунзе, 60
Тел.: +38 (067) 849-34-60
Факс: +38 (044) 222-74-35
E-mail: milenium_ofis @ukr.net